

Londýnská rezidentura československé rozvědky v době tzv. studené války

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 7105R056 – Historie se zaměřením na vzdělávání
7507R036 – Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Pavel Kučera**
Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

London espionage of Czechoslovak intelligence during the Cold War

Bachelor thesis

Study programme: B7507 – Specialization in Pedagogy
Study branches: 7105R056 – History for Education
7507R036 – English for Education

Author: **Pavel Kučera**
Supervisor: Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel Kučera**
Osobní číslo: **P13000245**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obory: **Historie se zaměřením na vzdělávání**
Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: **Londýnská rezidentura československé rozvědky v době tzv. studené války**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je na základě analýzy, komparace a syntézy pramenů a odborné literatury charakterizovat činnost československé zpravodajské služby v době tzv. studené války a to na konkrétním příkladu londýnské rezidentury československé rozvědky. Tomuto tématu nebyla zatím historiografií věnována detailní pozornost.

Hlavním cílem je získání základních poznatků o konkrétní činnosti jednoho rozvědného pracoviště. Zvláštní pozornost bude věnována personálnímu obsazení rezidentury, tematizovány budou i vybrané špionážní aktivity.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

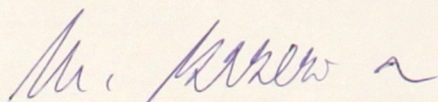
Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Kateřina Lozoviuková, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

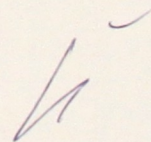
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2016**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2015

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

Archivy:

Archiv bezpečnostních složek

Archiv Ministerstva zahraničních věcí

Tištěné prameny:

BITTMAN, Ladislav: Špionážní oprátky, Praha 1992, ISBN 80-204-0266-7

FROLÍK, Jan: Špion vypovídá, Praha 1990, ISBN 80-235-0004-X

MORAVEC, František: Špion jemuž nevěřili, Praha 2002, ISBN 80-200-1006-8

ŽÁČEK, Pavel: Menší sestra I, Vznik a vývoj První správy ministerstva vnitra 1953-1959, Brno, 2004, ISBN 80-7285-038-5

Literatura:

ČELOVSKÝ, Boris: Oči a uši strany. Sedm pohledů do života STB, Šenov u Ostravy 2005, ISBN 80-86904-02-4

DEJMEK, Jindřich: Diplomacie Československa I. a II., Praha 2013. ISBN 978-80-200-2285-1

DEJMEK, Jindřich: Československo, jeho sousedi a velmoci ve XX. Století (1918 1992), Vybrané kapitoly z dějin Československé zahraniční politiky, Praha 2002, ISBN 80-86547-07-8

HUBERT, Ondra: Činnost vídeňské rezidentury československé rozvědky do roku 1955, sonda do vývoje čl. rozvědné služby v letech 1945-1955 Brno 2014
Diplomová práce

DVOŘÁKOVÁ, Jiřina: Státní bezpečnost v letech 1945-1953 (Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek), Praha 2007, ISBN 978-80-86621-30-2.

FROLÍK, Jan: Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948 - 1989, SAP 41, 1991, s. 447 510.

FROLÍK, Jan: Ještě k nástinu organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948-1989. Sborník archivních prací 52, 2002, č. 2, s. 371-520.

JUDT, Tony: Poválečná Evropa: historie po roce 1945, Praha 2008, ISBN: 978-80-7391-025-9

KAPLAN, Karel: Nebezpečná bezpečnost, Státní bezpečnost 1948-1956, Brno 1999, ISBN: 80-7239-024-4

KUKLÍK, Jan - NĚMEČEK Jan: Osvobozené Československo očima britské diplomacie: (zprávy britské ambasády z Prahy v roce 1945). Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2010, 550 s. ISBN 978-80-246-1849-4

NAVRÁTIL, Pavel: Průvodce operativními svazky Hlavní správy rozvědky in:URBÁNEK, Miroslav: Sborník Archivu bezpečnostních složek 8/2010, Praha 2011, ISBN 978-80-254-9125-6)

PACNER, Karel: Československo ve zvláštních službách, Pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989, Díl III. 1945-1961. Praha 2002, ISBN 80-7312-012-7

UZSI: Československá rozvědka v systému Státní bezpečnosti, Praha 2003.

UZSI: Historie Československé rozvědky v dokumentech, Praha 2007.

VESELÝ, Zdeněk: Dějiny mezinárodních vztahů, Plzeň 2007, ISBN 978-80-7380-018-5

VOLNÁ, Kateřina: Aktivity NKVD/KGB a její spolupráce s tajnými službami
střední a východní Evropy 1945-1989: sborník k mezinárodní konferenci
pořádané v Praze ve dnech 19.-21. listopadu 2008, Praha 2009, ISBN
978-80-87211-24-3

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl v první řadě poděkovat svým rodičům, kteří mě podporovali v nejtěžších chvílích a doktorce Lozoviukové za její trpělivost a vedení. Dále bych chtěl poděkovat všem, kteří se podíleli na korektuře, jmenovitě Romaně Wágnerové, Patrikovi Drhlíkovi, Věře Dráhové a mé matce Daně Kučerové. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat Marcelle Strouhalové a všem pracovníkům z Archívu bezpečnostních složek za jejich pomoc při přípravě materiálů k bádání.

Abstrakt

Předložená bakalářská práce se zaměřuje na československou rezidenturu civilní rozvědky v Londýně během studené války. Práce je rozdělena do tří hlavních částí. První část se zabývá československou civilní rozvědkou na obecné úrovni. Druhá část se zabývá vývojem rozvědky. Poslední třetí část se zabývá přímo rezidenturou Londýn a personálním obsazením s důrazem na životopisy rezidentů a vybraných spolupracovníků.

Klíčová slova

Studená válka, rezident, rezidentura, špionáž, rozvědka, Londýn, Velká Británie

Abstract

The Bachelors thesis focuses on Czechoslovak civil espionage in London during Cold war. The thesis is divided into three main chapters. The first chapter focuses on the Czechoslovak civil intelligence in general. The second chapter focuses on the development of the intelligence. The third chapter mainly focuses on the staff of Czechoslovak intelligence headquarters in London with the stress on the life of residents and selected coworkers.

Keywords

Cold War, resident, resindention, espionage, intelligence, London, The Great Britain

Obsah

Seznam použitých zkratk a symbolů	11
Úvod	13
1.1 Literatura	14
1.2 Prameny	15
2 Československá civilní rozvědka v době tzv. studené války	18
3 Vývoj Československé rozvědky	21
3.1 Vojenské obrané zpravodajství	21
3.2 Vývoj rozvědky	22
4 Československá civilní rozvědka Rezidentura Londýn	27
4.1 Charakteristika činnosti rezidentury	29
4.2 Personální obsazení	32
4.2.1 Přijetí do služeb ministerstva vnitra a příprava na výjezd . . .	32
4.2.2 Statistické vyhodnocení personálního obsazení rezidentury . .	36
4.2.2.1 Genderové zastoupení	37
4.2.2.2 Věkové zastoupení lidí na rezidentuře	38
4.2.3 Rezidenti a jejich zástupci	39
4.2.3.1 Úkoly rezidentů	40
4.2.3.2 Co spojuje rezidenty	41
4.2.4 Osudy rezidentů a zástupců	42
4.2.4.1 Václav „Linhart“ Louda	42
4.2.4.2 Václav „Majer“ Táborský/Šajchů	46
4.2.4.3 Vladimír „Kugler“ Koudelka	49
4.2.4.4 František „Adam“ August	50

4.2.4.5	Josef „Foltýn“ Konecký	51
4.2.4.6	Bohuslav „Dub“ Laška	54
4.2.4.7	Jiří „Nedbal“ Černý	57
4.2.4.8	Josef „Hradil“ Houžvička	59
4.2.5	Další členové rezidentury	62
4.2.5.1	Václav „Čepelák“ Červený	63
4.2.5.2	Josef „Hladký“ Honzl	64
4.2.5.3	Bohumil „Krupský“ Karkán	65
4.2.5.4	Stanislav „Čelanský“ Melichar	66
4.2.5.5	Stanislav Rychlík	68
4.2.5.6	Eva „Svobodová“ Sofronová	69
4.2.5.7	Josef „Jančík“ Vacek	69
	Závěr	71
	Prameny a literatura	73
	A Obsah přiloženého CD	76

Seznam obrázků

4.1	Počet lidí během let.	29
4.2	Genderové zastoupení.	38
4.3	Věkové zastoupení.	39

Seznam použitých zkratk a symbolů

- ABS** – Archiv bezpečnostních složek
AMZV – Archiv ministerstva zahraničních věcí
BBC – British Broad Cast
CIC – Counterintelligence corps – Americký kontrašpionážní sbor
ČLR - Čínská lidová republika
ČTK – Česká tisková kancelář
DTO – Dokumentace teritoriálních odborů
f. – fond
FMV – Federální ministerstvo vnitra
IS – Intelligence service
KSČ – Komunistická strana Československa
KSSS – Komunistická strana Sovětského svazu
MI 6 – Military intelligence section 6
MV – Ministerstvo vnitra
MNB – Ministerstvo národní bezpečnosti
MZV – Ministerstvo zahraničních věcí
NATO – Severoatlantická aliance - North Atlantic Association
OBZ – Obranné zpravodajství
odbor BA/b MV – Československé zahraniční zpravodajství
SIS – Secret intelligence service
SNB – Sbor národní bezpečnosti
SSSR – Sovětský svaz socialistických republik
StB – Státní bezpečnost
TO – Teritoriální odbor
tzv. – takzvaná/takzvaný
USA – United States of America
ÚV – Ústřední výbor
ÚVV – Ústřední výkonný výbor

ÚV KSČ – Ústřední výbor Komunistické strany Československa

VB – Velká Británie

VŠPHV – Vysoká škola politických a hospodářských věd

ZOB – Zemský odbor bezpečnosti

ZÚ – Zastupitelský úřad

Úvod

Státy se brání mnoha způsoby, jedním z nich je špionáž, kterou vykonávají zpravodajské služby. Zpravodajské služby působí na území cizích států a jejich praktiky často překračují hranici zákona. Mezi nejznámější tajné služby patří CIA v USA, MI6 ve Spojeném království Velké Británie či Mosad, který pracuje pro Izrael. Ať už se jedná o jednu či druhou zpravodajskou službu, úkoly mají společné – získat informace a tím výhodu pro stát, pro který pracují.

Důležitou roli v dějinách československého státu po únorové změně režimu roku 1948 sehrály bezpečnostní složky. Předložená bakalářská práce se zabývá jedním z těchto aspektů, a sice činností československé civilní rozvědky na londýnské rezidentuře během tzv. studené války. Bakalářská práce je založená na statistickém vyhodnocení personálního obsazení této rezidentury. Hlavní úkol tajných a zpravodajských služeb v demokratických systémech spočívá v ochraně obyvatel a zajištění bezpečnosti státu. V případě nedemokratických režimů se tato úloha mění a slouží k monitorování, kontrole a perzekuci vlastního obyvatelstva. Za pomoci svých pracovníků a často i nelegálních praktik, rozvědka získávala informace, které měly zabezpečit stát před případným nebezpečím.

Československá civilní rozvědka patřila mezi výrazné články bezpečnostního aparátu Československa. Téma jednotlivých zahraničních pracovišť - rezidentur - nebylo dosud historiografií dostatečně probádáno a stálo na okraji zájmu badatelů. Tato práce je první, která se detailněji a komplexněji zabývá rezidenturou československé civilní rozvědky v Londýně. Důvod pro zvolení londýnské rezidentury je ten, že můj druhý obor je anglický jazyk, tudíž jsem měl možnost bez větších problémů použít i anglicky psané prameny, které jsou uloženy v archívech. Úvodní kapitoly jsou věnovány obecně činnosti československé civilní rozvědky a popisu jejího vývoje. Kapitoly jsou založeny převážně na dostupných informacích, které jsou obsaženy v literatuře. Stěžejní část textu se pak zabývá detailněji londýnskou rezidenturou a je založena na analýze, komparaci a syntéze archivních dokumentů, které

jsou uloženy v Archivu bezpečnostních složek v Kanicích a v Archivu ministerstva zahraničních v Praze.

Hlavním cílem této práce je statistické vyhodnocení personálního obsazení rezidentury, které obsahuje údaje o počtu lidí během celého období, zastoupení mužů a žen na rezidentuře a jejich věku. Statistické hodnocení je doplněno o grafy, které znázorňují lepší přehled o vývoji a personálním obsazení rezidentury. Součástí je stručný náčrt aktivit na rezidentuře, přičemž největší část zabírá detailní analýza životních osudů několika vybraných zaměstnanců rezidentury.

Dle dosavadních informací a výsledků patřila rezidentura Londýn mezi významná a klíčová pracoviště civilní rozvědky. Činnost na rezidentuře byla úzce spjata s politickou situací v Československu. Důležitou roli ve vývoji a činnosti na rezidentuře - tak jako v celé rozvědce - sehrály také zájmy Sovětského svazu. Tzv. studená válka tedy nezanedbatelným způsobem formovala a ovlivňovala situaci nejen na tomto pracovišti, ale také životní osudy lidí, kteří zde operovali.

1.1 Literatura

Téma této problematiky nebylo zatím dostatečně popsáno v literatuře. I přesto je nutné zmínit pár titulů, ze kterých jsem čerpal informace, a které poskytly náhled do tehdejší doby. Bez informací z této literatury by bylo veškeré bádání velmi obtížné. Okruhy, ze kterých jsem čerpal, by se daly rozdělit do třech oblastí. První oblast se všeobecně zaobírá situací v Československu, Velké Británii a tzv. studenou válkou. Tato literatura slouží hlavně pro uvedení do problematiky tzv. studené války a také o představení tehdejší atmosféry a situace v Československu a Velké Británii. První titul z okruhu je od Tonyho a¹. Nabízí z velmi širokého záběru pohled na poválečnou Evropu a její vývoj. Další publikace je od Jindřicha Dejmka², který nastiňuje vývoj diplomacie od roku 1918 až do roku 1992. Zde můžeme najít informace o postavení Československa a jejich diplomatů vůči světu. Další titul, který se použil, byl Margaret Thatcherová a její politika od Hynka Fajmona. Užitečnost titulu tkví v tom, že velmi zajímavě popisuje politickou scénu v 70. a 80. letech ve Velké Británii. Rozvoj rozvědky je úzce spjatý s politickou situací ve státech.

---

¹JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. Praha Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-025-9

²DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa*. 1. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2210-3.

Druhá oblast se zabývá špionáží a rozvědkou jako takovou. První titul od Karla Pacnera³ popisuje praktiky, akce, a také problémy se kterými se rozvědný aparát musel potýkat. Pacner rozebírá rozvědný aparát z pohledu rozvědky i kontrarozvědky. Druhý titul od Jiřiny Dvořákové⁴ popisuje vývoj rozvědného aparátu mezi lety 1945 a 1953. S rozvojem rozvědného aparátu se také zabývá Karel Kaplan⁵. Od Kaplana jsem použil několik titulů. Jmenujme další jeho titul *Sověští poradci v Československu 1949-1956*. V tomto titulu se dozvíme, do jaké míry zasahoval Sovětský svaz do politiky a zpravodajství Československa.

Třetí a poslední okruh literatury sloužil k dohledávání jednotlivých informací. Tato literatura není nezbytně nutná, ale dopomáhá nasměrovat čtenáře, který by měl zájem o prohloubení poznatků ohledně nějaké instituce, či osobě, která je v textu zmíněná. Z této literatury byly vybrány jednotlivé kapitoly.

Literatura, která by se zaměřovala výhradně na Londýnskou rezidenturu, zatím neexistuje. V některých titulech, jako například u Pacnera, se objevují zmínky o akcích CIA proti Československu. Bohužel v informacích o aktivitách britských tajných služeb zatím nebyly dohledány žádné, které by nabízely vhodné podklady pro tuto práci.

1.2 Prameny

Jak bylo výše napsáno, hlavní těžiště výzkumu spočívalo v analýze archivního materiálu. Relevantní se z tohoto okruhu staly dokumenty uložené v archivu Ministerstva zahraničních věcí a v Archivu bezpečnostních složek. Konkrétně se jednalo o tyto fondy: AMZV fond Dokumentace teritoriálních odborů 1945-1989 Velká Británie, AMZV f. Teritoriální odbor 1965-1969 Velká Británie, AMZV f. TO 1955-1959 Velká Británie, AMZV f. TO 1970-1974 Velká Británie, ABS fond personálních spisů a ABS f. I. správy SNB, Osobní svazky kádrových příslušníků. Všeobecně řečeno by se daly prameny považovat za důvěryhodné, jelikož se nepředpokládalo, že by se někdy zpřístupnily. Musíme si ovšem uvědomit, že pramenná základna se

---

³PACNER, Karel. *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914-1989*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2002. ISBN 80-7312-012-7

⁴DVOŘÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945-1953: (organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek)*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR). ISBN 978-80-86621-30-2.

⁵KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: státní bezpečnost 1948-1956*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1999. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-024-4.

převážně skládá z hlášení, tudíž se objeví určitá míra zaujatosti ze strany zkoumaných osob a osob, které na ně psaly posudky. Můžeme tak usoudit, že v hlášeních se velmi zřídka objevují negativní posudky.

Při rekonstrukci činnosti rezidentury byly zpočátku použity nejrůznější kartotéky zaměstnanců ministerstva vnitra, které poskytly základní informace o počtech rozvědčků působících na území Londýna. V případě vybraných osob byly dohledány a doplněny informace právě z personálních spisů a osobních svazků kádrových příslušníků. V kartotékách můžeme dále nalézt další informace o jednotlivých rozvědčících a místech jejich působení. Tyto informace se skládaly z legalizační funkce, odměn, nástup a odchodu z rezidentur. Mimo tyto informace je také uvedeno krycí jméno, které slouží pro lepší orientaci během bádání v dalších archivních materiálech. Na základě kartoték se objednávají personální spisy, které obsahují podrobnější informace o jedincích.

ABS poskytl informace v podobě personálních spisů a tzv. trojkových svazků. Tyto materiály slouží k zjištění informací o lidech, kteří působili v rozvědném aparátu. Je nutné říci, že některé spisy se nedochovaly a byly skartovány. Z tohoto důvodu se nepodařilo dohledat informace o některých jedincích, kteří jsou pro tuto práci důležití. Další problém v personálních spisech je ten, že byly předloženy buď v papírové, nebo digitální podobě. V obou případech některé stránky chyběly, obzvláště u digitální verze archiválií. Tyto stránky byly schválně vyřazeny z důvodu utajení. Poslední překážka nastala u digitálních archiválií, a sice ten, že velká část textů byla nečitelná kvůli poškození či kvůli materiálu na kterém byl text napsán.

Z dochovaných materiálů se dozvíme prakticky veškeré informace o rozvědčících a jejich působení v rozvědném aparátu. Jsou zde uloženy posudky o jedincích, a také informace o jejich rodině. Po prostudování prvních spisů si může badatel všimnout velké uniformity, se kterou se hlášení psala. Můžeme si vypořádat, že se styl psaní pramenů během let měnil. V 50. letech hlášení dosahovala nižší kvality než v letech 70. Dále nám častá hlášení prozrazují tehdejší atmosféru, která hraničila s paranoidním chováním ze strany Československa. Během jednoho roku se psalo několik posudků, které se dále prověřovaly.

Druhý použitý archiv MZV obsahuje informace v podobě teritoriálních odborů, které jsou rozděleny abecedně dle zemí. Zde jsou uloženy informace o zastupitelských úřadech jako celku. Můžeme vyčíst o aktivitě zastupitelského úřadu a také o jedincích, kteří zde působili. Tyto archiválie se skládají především z politických zpravodajských zpráv, které byly zasílány na ministerstvo zahraničí v Praze. Zprávy

obsahují stav a vývoj dané země a stav na zastupitelském úřadě. Archiválie by se daly opět zhodnotit, že jsou objektivní, i když i zde můžeme očekávat určitou míru zaujatosti. Převážně se skládají z korespondence mezi centrálou MZV v Praze a zastupitelským úřadem. Nežádka kdy objevují zprávy z britského ministerstva zahraničí. Mimo jiné zde můžeme nalézt zprávy z ekonomického oddělení, ale třeba i kulturní zprávy. Další součástí těchto archiválií jsou záznamy schůzí jednotlivých československých delegátů s britskými protějšky. Zároveň jsou součástí archiválií zprávy posílané z britské strany na ZÚ v Londýně.

Je nutné říci, že oba archívy poskytují dva různé pohledy na působení rozvědčků na cizím území. Materiály z ABS popisují přímo aktivitu rozvědčíka, zatímco archív MZV odhaluje informace o působení zastupitelského úřadu, proto zde jsou převážně informace, které jsou spojeny s legalizací rozvědčíka. Z tohoto důvodu se můžeme dočíst mnoho informací o fungování zastupitelského úřadu jako takového, a také porovnat, do jaké míry narušovala legalizační funkce tu rozvědnou.

Celkový seznam literatury a pramenů je uveden na konci práce v seznamu literatury a pramenů. Jak bylo řečeno výše, některé tituly byly použity spíše okrajově, proto nejsou zmíněny v literatuře.

2 Československá civilní rozvědka v době tzv. studené války

Války se vedou na mnoha frontách. Nejprve se bojovalo na zemi a poté na moři. Po nějakém čase se boj přesunul i do vzduchu. Je tu ovšem jeden druh boje, který není na první pohled vidět a při tom je velmi důležitý. Mluvíme zde o špionáži a získávání informací. Mistr Sun Tzu⁶ říká „*Znáš-li nepřítele i sám sebe, můžeš bez obav vést sto bitev. Pokud znáš sebe, ale nikoliv nepřítele, jednou vyhraješ a podruhé prohraješ. Jestliže neznáš ani sebe ani nepřítele, prohraješ v každé bitvě.*“⁷. Být informovaný byl a je jeden z klíčových aspektů boje, který nemálo kdy obrátil misky vah ne jednu či druhou stranu.

Po druhé světové válce se Evropa rozdělila na dvě části, Východní a Západní blok, kde si moc rozdělily USA a SSSR. Toto rozdělení je také známé jako železná opona, čímž de facto započala tzv. studená válka. Ta vstoupila do světové politiky jako nová, předtím téměř neznámá skutečnost.⁸ Hlavní rozdíl mezi Východním a Západním blokem byla ideologie. Západ prosazoval kapitalismus, demokracii a soustředění se jednotlivce. Východ na druhou stranu prosazoval komunismus a socialismus. Komunismus je založen na myšlence Karla Marxe⁹ a později jeho pokračovatele Vladimira Iljiče Lenina¹⁰. Komunismus znamenal, že by měl být veškerý majetek společný a tudíž by se měly eliminovat vrstvy a vzniknout beztřídní společnost. Díky tomuto odlišnému pohledu na svět se aliance, která vznikla jako odpověď na agresi nacistického Německa, rozpadla. Judt tvrdí, že „Rozpad válečné aliance a následné

---

⁶Sun Tu byl čínský vojevůdce za dynastie Au. Žil v letech 544-496 př. n. l.

⁷SUNZI. *Umění války: The art of war*. 2. vyd. Překlad Radim Pekárek. Brno: B4U, 2014, S. 23

⁸KAPLAN, Karel. *Poúnorový exil 1948-49*. Liberec: Dialog, 2007. ISBN 978-80-86761-69-5. S.

9

⁹Karel Marx byl německý filozof žijící v 19. století. Mimo filozofii se také zajímal o ekonomii na čemž stojí pozdější komunistická ideologie. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří *Kapitál* a *Komunistický manifest*

¹⁰Vladimír Iljič Uljanov „Lenin“ byl ruský politik, který vedl Bolševickou stranu. V roce 1917 se navrátil z exilu do Ruska a svrhl carství. Tento akt je znám jako Říjnová revoluce.

rozdělení Evropy nebyly tudíž důsledkem nějaké chyby, pustého sobectví nebo zlé vůle. Tento vývoj měl své historické kořeny. Před 2. světovou válkou byly vztahy mezi USA a Británií na jedné straně a SSSR na straně druhé vždy napjaté.¹¹ Toto napětí bylo způsobeno tím, že se obě strany musely postarat o „své země“, které spadaly pod sféru jejich vlivu.¹² Velmi diskutované téma byl vývoj poválečného Německa. Angličané a Američané chtěli opět postavit západní Německo „na nohy“, aby mohlo pomoci k oživení ekonomiky zničené Evropy. SSSR na druhé straně požadoval reparace ze západních zón Německa a díky tomu trvali na jednotné zprávě Německa. Proti tomu se postavili Spojenci, kteří toto nechtěli. Znamenalo by to, že by se museli vzdát obyvatel západního bloku.¹³

Po válce byl znatelný velký odklon doleva, který byl patrný v celé Evropě. Sovětský svaz a komunismus byly přejímány velmi vlídně. Důvod, proč byl SSSR vítán, byl ten, že stál na vítězné straně. Díky tomu a díky nesmírným obětem si Sověti vysloužili nejen obdiv, ale také respekt. Existující levicové strany nesmírně těžily ze svého válečného zapojení v hnutích odporu.¹⁴

Vztah Československa a SSSR byl podmíněn několika faktory. Českoslovenští politici v čele s Eduardem Benešem ztratili důvěru v Západ po roce 1938, kdy byla podepsaná Mnichovská dohoda. Beneš se rozhodl přehodnotit své dosavadní spojení a Francii vyměnil za Sovětský svaz, kterému přislíbil přátelství. V červenci roku 1941 byla podepsaná vzájemná československo-sovětská smlouva, znamenající obnovu vzájemných vztahů s východní velmocí a upevnění tehdejší československé exilové reprezentace.¹⁵

Komunistům v Československu dlouho netrvalo, než převzali kompletní moc a tím začala velmi tvrdá a nesmlouvavá bolševizace společnosti. Postupně začali obsazovat všechna důležitá místa nejen na politické úrovni, ale i v ozbrojených silách včetně vojenské rozvědky¹⁶. Českoslovenští komunisté v čele s Klementem Gottwaldem definitivně převzali moc v roce 1948, kdy prezident Eduard Beneš přijal demisi opozičních ministrů. Převrat provedený Československými komunisty se zdařil, ovšem opravdovými vládci byli lidé z Kremle ve SSSR. Díky vítězství se českoslovenští komunisté snažili v té době co nejvíce blokovat Západ. Vytvořila

---

¹¹JUDT, Tony, pozn. 1, s. 105.

¹²Všechny země spadaly pod Západ nebo pod Východ. Jedinou výjimkou bylo Německo. Bylo rozděleno do 4 zón.

¹³JUDT, Tony, pozn. 1, s. 126.

¹⁴DEJMEK, Jindřich, pozn. 2, s. 66.

¹⁵DEJMEK, Jindřich, pozn. 2, s. 95 .

¹⁶PACNER, Karel, pozn. 3, s. 57.

se rozsáhlá opatření známé pod názvem Izolace-Akce I.¹⁷ Tento krok byl snahou o zpřetrhání pokud možno veškerých vazeb se Západním blokem.

Bolševizace Východního bloku se neobešla bez problémů. Připomeňme povstání v Jugoslávii či Maďarsku. Aby si Kreml pojistil poslušnost a zamezil konfliktu i v Československu, vyslal roku 1949 sovětské poradce, kteří byli označeni v oficiálních zprávách jako přátelé.¹⁸ Poradci Makarov a Lichačev, o kterých věděl jen úzký okruh osob, dohlíželi na fungování komunistické strany.¹⁹ Poradci zcela ovládli oba resorty, armádu a bezpečnost, a zajišťovali tak jejich podřízenost moskevskému ústředí.²⁰ Tyto osoby zasahovaly prakticky do veškerého dění ve státě. Lichačev například zasahoval do odborného školství Bezpečnosti, které před tím nebralo na zřetel vyučování práv a zákonů, a byli odpovědní přímo Moskvě. Po příchodu Lichačeva se tato situace zlepšila.²¹ Vedením komunistické strany byli chápáni různě, ale všichni se jim snažili vyjít vstříc.²² Důvod byl ten, že i když Československo bylo loutkou SSSR, tak i přes to chtěli mít nezávislost v rozhodování a řízení své země. Kreml si toto uvědomoval a věděl, že Československo hrálo důležitou roli z důvodu své polohy. Kdyby došlo k otevřenému střetu, tak by bylo Československo nárazníkovou oblastí. Další důvod, proč bylo Československo důležité, bylo postavení na mapě jelikož „se Československo stalo předpolím pro vysílání sovětských nelegálů na Západ.“²³ Další důvod byly suroviny a průmysl. V Československu byl velmi rozvinutý průmysl a také uranové doly, které měly sloužit k dodávání materiálu pro jaderné zbraně.²⁴

---

¹⁷KAPLAN, Karel, pozn. 5, s. 54.

¹⁸PACNER, Karel, pozn. 3, s. 101.

¹⁹DVOŘÁKOVÁ, Jiřina, pozn. 4, s. 150, 151.

²⁰KAPLAN, Karel. *Sovětské poradci v Československu 1949-1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 1993. ISBN 80-85270-26-9. S. 9

²¹KAPLAN, Karel, pozn. 5, s. 11.

²²KAPLAN, Karel, pozn. 20, s. 17, 42.

²³PACNER, Karel, pozn. 3, s. 23, 25.

²⁴JUDT, Tony, pozn. 1, s. 119.

3 Vývoj Československé rozvědky

Československá rozvědka procházela během let velkými a občas značně komplikovanými změnami. Je nutné zde aspoň zhruba načrtnout, jak se rozvědka vyvíjela i když by se na toto téma dala napsat celá velká samostatná práce.

3.1 Vojenské obranné zpravodajství

Počátkem roku 1945 došlo k závažným změnám v činnosti zpravodajské služby. Na základě rozkazu generála Svobody vzniklo dne 7. ledna 1945 Vojenské Obranné Zpravodajství OBZ²⁵, které vedl Bedřich Reicin a zastupoval ho Karel Vaš.²⁶ Největší zájem na vznik OBZ měl SSSR, jelikož OBZ chápal tak, že je to protiváha stávající československé zpravodajské služby, kterou vedl generál František Moravec. Zvláštností bylo, že o vytvoření jakékoliv tajné služby v každé vládě rozhoduje parlament. V tomto případě tomu tak nebylo jelikož vzniklo z velké části díky tlaku ze strany SSSR. Po skončení války bylo hlavním úkolem OBZ odhalovat nacistické sítě a zabezpečit pohraničí. Z důvodu, že OBZ vzniklo bez souhlasu parlamentu, se mu nezodpovídalo. Toho Reicin využíval a dosazoval na posty lidi, dle svého uvážení. Jediná instituce, které se OBZ zodpovídalo, byla hlavní správa OBZ, tudíž přímo Reicinovi. V roce 1946 si OBZ vydobylo výsadní postavení v rámci bezpečnosti²⁷ a zároveň v témže roce také plně eskaloval boj mezi budoucí rozvědkou a kontrarozvědkou. OBZ se významně zapojilo do vytváření politických procesů a prosazování vůle komunistů.

---

²⁵OBZ bylo de facto vojenská kontrarozvědka

²⁶HANZLÍK, František. *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945-1950*. Praha: Themis, 2003. Svědectví (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu). ISBN 80-7312-028-3. S. 20

²⁷HANZLÍK, František, pozn. 26, s. 118.

3.2 Vývoj rozvědky

Na počátku československá civilní rozvědka stála před velkým rozhodnutím a to jak bude vypadat její struktura. Její organizace nebyla v dobrém stavu a navíc začala být utiskována OBZ. Existovaly zde dva návrhy na budoucí formu rozvědky. První z nich bylo postavit rozvědku ve ve stylu Velké Británie. Tento návrh padl díky stavu, který byl během druhé světové války. Mnoho lidí z Československa odešlo do Anglie a to i československé politické špičky včetně již zmíněného Moravce. Díky tomu se navázal blízký vztah mezi zeměmi. Lidé, kteří později uprchli do zahraničí, byli vyhledáváni a verbováni do řad rozvědky. Důvod pro zverbování byl ten, že se předpokládal dobrý přehled o tehdejšímu stavu země ve které žili. Na území Anglie působila velmi vyspělá špiónážní síť MI6, která měla sloužit jako vzor pro budoucí rozvědný aparát.²⁸ Druhá možnost byl Sovětský model, který byl nakonec zvolen 15. února 1949. Důvod pro zvolení modelu Sovětů byla hlavně podřízenost Československa Kremlu a také nátlak již zmíněných poradců. Navíc se Československo chtělo co nevíce přiblížit k Sovětskému vzoru a tím se mu zavděčit.²⁹

První velký úkol, který stál před rozvědkou, bylo obnovení agenturních sítí na území poražených států za pomoci vojenských atašé a členů vojenských misí. V roce 1945 se stala zahraniční rozvědka součástí politického zpravodajství ministerstva vnitra odboru Z. Vedle StB ještě vznikly Zemské odbory bezpečnosti II. (ZOB II). Tento orgán byl přímo vytvořen komunisty a od počátku mohl složit a sloužit k prosazení cílů jejich politiky.³⁰

V roce 1947 nastala reorganizace rozvědky, která spadala pod ministerstvo vnitra. V jejím čele stál Zdeněk Toman. Reorganizace vyústila v to, že zpravodajská služba byla rozčleněna do čtyř různých referátů s následným vnitřním členěním do skupin. V těchto skupinách pracovali samotní pracovníci rozvědky-referenti.³¹ V témže roce se také rozhodlo, že se nasadí zaměstnanci Ministerstva vnitra na československé zastupitelské úřady, což odpovídá běžné praxi. Vztah velvyslanectví a rozvědky by se dalo metaforicky vyjádřit jako symbiotický i když se někdy objevil střet zájmů.

---

²⁸DVOŘÁKOVÁ, Jiřina, pozn. 4, s. 472, 474. MI 6 – Military intelligence, section 6 – britská tajná služba zabývající se sběrem dat o cizích zemích

²⁹DEJMEK, Jindřich, pozn. 2, s. 152.

³⁰PACNER, Karel, pozn. 3, s. 7, 11.

³¹HUBERT, Ondra: *Činnost vídeňské rezidentury československé rozvědky do roku 1955 – sonda do vývoje čsl. rozvědky v letech 1945-1955*. Brno 2014 S. 19 diplomová práce

Při následné reorganizaci ministerstva vnitra v březnu 1948 vznikla skupina IIIA z bývalého odboru Z. V čele ministerstva stál Jindřich Veselý, kterého zastupoval Bedřich Pokorný³². 17. listopadu 1948 nastala další reorganizace ministerstva vnitra, které bylo rozděleno na dvě skupiny. Skupina I³³ – bezpečnost a Skupina II – vnitřní bezpečnost. Pod I Skupinu spadal celý III. odbor a následovně se vytvořil odbor BA bezpečnost MV.³⁴ Nové oddělení se dělilo celkově na čtyři sektory. Jedním z nich byl sektor BAb. Tento sektor se staral o zahraniční zpravodajství. V čele sektoru BAb stál Věnceslav Wehle, kterého v říjnu 1948 vystřídal Oskar Valeš. Tento sektor vysílal tzv. nelegály³⁵.

V roce 1948 byla Československá špionážní síť ještě v „plenkách“. Neměli zkušenosti ani vybavení. Nebyla ustanovena hlavní základna v Československu a sítě v cizině také téměř neexistovaly. Navíc opěrné body v zahraničí na velvyslanectvích a konzulátech nebyly dostatečně personálně obsazeny. Z tohoto důvodu se začaly urychleně zřizovat rezidentury na zastupitelských úřadech. Rezidenti měli dodávat politické informace a také plnit obranné úkoly.³⁶

V roce 1948 vznikla na rozvědce velká krize v podobě konfliktu mezi Zdeňkem Tomanem³⁷ a Štěpánem Plačkem³⁸. Tento konflikt měl velmi nečekané rozuzlení. Plaček neustále zasahoval do kompetencí odboru III/Ab, primárně se jednalo o kontrolu činnosti sektoru a rozhodování, kdo ze spolupracovníků má být vyslán do ciziny.³⁹ To se Tomanovi nelíbilo a nakonec požádal Jindřicha Veselého, aby byla svolána schůze se všemi přednosty rozvědky⁴⁰. Tato schůze se ovšem Tomanovi stala osudnou, jelikož vyšlo najevo, že se příslušníci rozvědky obohacovali na majetku. V kurýrních zavazadlech nechal do Velké Británie propašovat bižuterii a prodával jí na černém trhu a chystal se k útěku na Západ.⁴¹ Zatykač byl vydán 12. ledna

---

³²DVOŘÁKOVÁ, Jiřina, pozn. 4, s. 95. Veselého vystřídal v roce 1950 Osvald Závodský. Veselý byl v rámci čistek odstraněn. Pokusil se o sebevraždu v roce 1950. KAPLAN, Karel, pozn. 20 s. 21

³³Skupina měla tři útvary: Prezídium, Odbor BA – Státní bezpečnost – Vedoucí Veselý, Odbor BC – Veřejná bezpečnost – Vedoucí Prunar KAPLAN, Karel, pozn. 5, s. 14.

³⁴DVOŘÁKOVÁ, Jiřina, pozn. 4, s. 114.

³⁵Nelegálové byli osoby s cizí identitou. Vystavil se jim falešný pas a identifikace, která jim poskytovala krytí.

³⁶PACNER, Karel, pozn. 3, s. 61.

³⁷Velitel zahraničního zpravodajství

³⁸30. srpna 1909 se Plaček narodil do židovské rodiny. Studoval na německé evangelické škole a později na Masarykově humanitním gymnáziu. Do služeb ministerstva vnitra se dostal 1. srpna 1946. Později se stal velitelem vnitřního zpravodajství. Pro bližší informace např. KALOUS, Jan. Štěpán Plaček: *Život zpravodajského fanatika ve službách KSČ*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2010. ISBN 978-80-87211-39-7. S. 100, 129

³⁹HUBERT, Ondra pozn. 31, s. 21.

⁴⁰PACNER, Karel, pozn. 3, s. 125.

⁴¹PACNER, Karel, pozn. 3, s. 51.

1948 a následně byl zatčen v rámci akce J-Jugoslávie.⁴² Toman byl držen v malé věznici StB v justičním paláci na Karlově náměstí.⁴³ Nakonec se mu podařilo uprchnout do budoucí Spolkové republiky Německo.⁴⁴ Plaček byl také zatčen a to 22. listopadu 1949. Plaček byl převezen na Pankrác, kde přemluvil jednoho strážmistra, aby předal dopis jeho příteli. Jednoho dne, když myl záchod, se ocitl sám. Hned toho využil a utekl. Po cestě potkal člena SNB a zasalutoval mu, aby tím naznačil, že k nim patří. Tím se dostal na svobodu a utekl do budoucí Spolkové republiky Německa, kde se ho ujala vojenská kontrašpionáž CIC⁴⁵. Na Tomanovo místo nastoupil Jiří Šindelář a později Jiří Wehle, kterého posléze vystřídal Oskar Valeš, který byl velitelem civilní rozvědky mezi léty 1948 až 1951.

Za působnosti Valeše se rozvědka potýkala s několika problémy. První z nich byl podstav na rozvědce. Rozvědka měla zhruba 24 lidí. Další problém byla nejasná role zahraničního zpravodajství. To bylo stále podřízeno vnitřnímu zpravodajství. V neposlední řadě zde byl problém spolupracovníků, které měli verbovat. Nejprve se orientovali na ideové agenty.⁴⁶ Tuto možnost rychle zamítli, protože tito lidé měli velmi limitované možnosti jak proniknout k informacím.⁴⁷ Z tohoto důvodu začali verbovat lidi za peníze, což bylo praktikováno i dalšími zpravodajskými službami. Další problém byl v tom, že mezi lety 1951 až 1953 let byly velké čistky ve straně a hodně funkcionářů bylo odvoláno. Z tohoto důvodu rozvědka podávala velmi slabý výkon.⁴⁸

V roce 1950 vzniklo Ministerstvo národní bezpečnosti (MNB). MNB řídilo tajné služby a OBZ bylo pod něj převedeno a stalo se součástí StB. 1. října 1953 zanikla Hlavní správa StB a její odbory byly povýšeny na samostatné správy ministerstva vnitra. V této době začala růst prestiž rozvědky. Nyní se rozvědce oficiálně říkalo I. správa MV. Bylo to dané tím, že se na místo ministra vnitra dostal Rudolf Barák, který rozvědku hodně protěžoval. Díky tomu měla v StB velmi silné postavení. V rámci I správy vznikla „politická rozvědka“ členěná teritoriálně a postupně operující prakticky na celém světě.⁴⁹

Ofenzivní zahraniční zpravodajství prováděla rozvědka. Ta se soustředila na emi-

---

⁴²KALOUS, Jan, pozn. 38, s. 100.

⁴³PACNER, Karel, pozn. 3, s. 53.

⁴⁴HANZLÍK, František, pozn. 26, s. 128.

⁴⁵PACNER, Karel, pozn. 3, s. 52, 54.

⁴⁶Členové či funkcionáři komunistických stran

⁴⁷KAPLAN, Karel, pozn. 5, s. 18, 19.

⁴⁸TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. Praha: Vyšehrad, 2009. ISBN 978-80-7021-982-9. S. 43

⁴⁹TOMEK, Prokop, pozn. 48, s. 39.

graci a snažila se, aby její agenti pronikli do jejich řad, což se jim částečně povedlo. Agenti měli za úkol naverbovat další lidi z emigrace, kteří by vstoupili do služeb Československa. Toto se dělo v utečeneckých táborech, kde byli shromažďováni lidé, kteří utekli z nedemokratického režimu. Do některých táborů zejména v Německu se podařilo proniknout agentům Státní bezpečnosti a obranného zpravodajství.⁵⁰ Někteří se přímo vydávali za emigranty. Dokázali získat pro své účely nejen lidi, ale také zajímavé materiály.⁵¹ Tito agenti poté podávali zprávy o stavu v táborech.

Na prvním místě zájmu rozvědky stálo rádio Svobodná Evropa.⁵² V květnu 1950 zástupci sovětské a československé zahraniční služby uzavřeli dohodu, jež obsahovala strategii, jak se bude postupovat dál. Měla tři body. První bod bylo určení objektů zpravodajského zájmu⁵³, získání přehledu o politické a ekonomické situaci v kapitalistických státech a získávání informací o nejnovějších vědeckých poznacích. Poté se ještě jednalo o vzájemné pomoci zpravodajských služeb a také o vyslání sovětského zástupce do Československa. Další krok nastal mezi lety 1954-1956, kdy se zpravodajské služby soustřeďovaly na zahraniční rozhlasové stanice.⁵⁴

Další etapa ve vývoji tvoří 60. léta. V 60. letech se zlepšily metody její práce i personální obsazení. V té době se také zpravodajská činnost rozdělila na tzv. linie. První byla politická, druhá vědecko-technická a poslední nelegální rozvědka.⁵⁵ V druhé polovině 60. let se začalo uvažovat jak zkvalitnit rozvědku. Byla to reakce na rostoucí nespokojenost zaměstnanců a na Akční program, který vydala komunistická strana. Než mohli reformátoři v rozvědce podniknout kroky na předělání rozvědného aparátu, tak bylo pozdě, protože tyto snahy nebyly naplněny z důvodu vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území Československa.⁵⁶ Zároveň byla v roce 1966 obnovena hlavní správa Státní bezpečnosti, která se v roce 1969 přejmenovala na federální správu zpravodajské služby.

---

⁵⁰KAPLAN, Karel, pozn. 7, s. 21.

⁵¹HANZLÍK, František, Karel, KONEČNÝ, Ivana, POLLEY. *Czechoslovak Association of Legionnaires in exile 1949-1989*. Prague: Ministry of Defence of the Czech Republic, 2013. ISBN 978-80-7278-621-3. S. 5, 7

⁵²Stanice Rádio Svobodná Evropa byla založena v roce 1949 na popud CIA. Vysílala zprávy do Východního bloku. Měla samostatnou Československou relaci ve které vystupovali československé špičky v exilu. Tato stanice byla jednou z mála možností jak prolomit tzv. Železnou oponu. TO-MEK, Prokop. *Československá redakce Radio Free Europe: historie a vliv na československé dějiny*. Vydání první. Praha: Academia, 2015. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2490-9. S. 36.

⁵³Soustředění se na vojenské plány zejména USA, Velké Británie a Jugoslávie

⁵⁴Rozvědka vysílala několik agentů: 5 USA, 4 Kanada, 3 Argentina, 6 Velká Británie, 3 Francie, 1 Švýcarsko, 6 NSR, 8 Rakousko, KAPLAN, Karel, pozn. 5, s. 64, 69.

⁵⁵KANÁK, Petr, Jiřina, DVOŘÁKOVÁ, Zdeňka, JUROVÁ. *Československá rozvědka a pražské jaro*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2016. ISBN 978-80-87912-46-1. S. 16

⁵⁶KANÁK, Petr, Jiřina, DVOŘÁKOVÁ, Zdeňka, JUROVÁ, pozn. 55, s. 17, 19.

V 70. - 80. letech rozvědky hledala nové cíle pro svou působnost. Okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy značně přitížila rozvědné činnosti. Nejen, že byl velký úbytek rozvědčíků v rámci čistek, ale prestiž Československa klesla ještě níže u Západních států. Zostřily se vztahy v diplomacii, což dokazuje četná korespondence mezi ZÚ Londýn a jeho britským protějškem. Další rozdíl můžeme vidět v důvodech, se kterými se lidé hlásili do služeb Československa. V 50. letech se jednalo o idealismus. Lidé byli nadšení, že mohou budovat nový a „lepší“ socialistický stát. V 70. letech se postoj změnil a do služeb Československa se hlásili převážně kariéristé a lidé, kteří především hleděli na svůj vlastní prospěch.

4 Československá civilní rozvědka Rezidentura Londýn

Československá civilní rozvědka měla svá zastoupení v řadě států a Velká Británie nebyla výjimkou. Jednotlivé rezidentury byly řízeny z centrály v Československu, přesněji v Praze. Každý stát měl své specifikum, ovšem problémy a úkoly, se kterými se museli rozvědčící potýkat, byly stejné nebo minimálně velmi podobné. Můžeme to odůvodnit hned dvěma faktory. Jednak hrála velkou roli celková nedůvěra, kterou s sebou nosila „nálepka“ občana socialistické země a dále to byla jazyková bariéra, která značně ztěžovala výzvědnou činnost. Problém jazykové bariéry se týkal hlavně počátků v 50. letech, kdy rozvědčící vyjížděli s velmi chabou znalostí jazyka a nedostatečným zacvičením v operativní činnosti. Postupem času a profesionalizací rozvědčků byl tento problém postupně odbouráván. V 70. letech se situace po této stránce velmi zlepšila. Na druhou stranu oproti 50. letům byla špionáž v 70. letech těžší kvůli velkým čistkám ve straně v rámci tzv. Pražského jara a rozkolu na rezidentuře.⁵⁷

Ať už se jednalo o rezidenturu v Londýně či ve Vídni, úkoly byly stejné – získat, pokud možno, co nejvíce informací a tím i výhodu nad danou zemí. Úkoly, které rezidenti plnili, by se daly rozdělit do dvou proudů. První proud bychom mohli nazvat přísně tajným a druhý pouze tajným. Přísně tajné úkoly byly ty, které přímo narušovaly pravidla a zákony nejen ve Velké Británii. Mezi tyto praktiky patří odposlechy, únosy a sledování emigrace společně s jejími útvary. Mezi útvary emigrace patřili například bývalí českoslovenští letci RAF a českoslovenští legionáři. Emigrace byla jedním z hlavních zdrojů spolupracovníků. Díky tomu nejen samotní emigranti, ale i jejich rodiny, které občas zůstaly v Československu, byli pod drobnohledem StB. Během tzv. studené války se vyskytovala období, kdy byl o emigraci větší zájem. Tato období se objevují hlavně během roku 1948 a 1968, kvůli velkým změnám ve státním zřízení.

---

⁵⁷O rozkolu a problémech se blíže píše později v části Josef „Foltýn“ Konecký

Druhý typ úkolů, tajné úkoly, se především zaměřovaly na sbírání všeobecných informací o atmosféře ve Velké Británii. Úkoly se hlavně zaměřovaly na státní politiku, hospodářství a kulturu. Jmenujme sledování tisku, sledování politické atmosféry, změn v rozložení sil v politických stranách nebo propagace, která byla silným nástrojem pro špionáž. Další tajné úkoly, které byly spojeny s propagací, byla kontrola výměnných pobytů studentů, lektorů a turistických zájezdů.⁵⁸

Musíme si uvědomit, že rezidentury byly řízeny a konstruovány dle stejného modelu, tudíž praktiky a techniky, které používaly byly stejné. Drobné odchylky se samozřejmě objevovaly, což je pochopitelné, protože každá země má svá pravidla, zvyklosti a mravy. Rozvědčící museli být velmi obezřetní, aby nebyl odhalen pravý důvod jejich pobytu v zahraničí a to nebylo vždy jednoduché.

Rezidentury československé rozvědky sídlily převážně v hlavních městech. Velká Británie nebyla výjimkou. Většina hlavních měst, Londýn nevyjímaje, měla své výhody a nevýhody co se týká rozvědných akcí. Celkově by se dalo říci, že byl pro rozvědné aktivity velmi nevhodné místo. První překážkou bylo to, že zde operovalo britské protišpionážní oddělení MI6, které pokrývalo celou Británii. Dalším důvodem byla již zmíněná jazyková bariéra. Navzdory těmto problémům poskytoval Londýn, jakožto hlavní město, zajímavé možnosti k verbování a získávání informací nejen od Britů, ale i z cizích ambasad, které zde měly svá sídla. Díky tomu zde bylo mnoho šancí k verbování cizích diplomatů pro spolupráci a předávání informací třetí straně. Je také nutné říci, že zpravodajství z Londýna, i přes veškeré komplikace, dosahovalo v hodnocení nadřízených velmi vysokého ocenění. Rezidentura byla v roce 1959 vyhodnocena jako klíčová rezidentura I. kategorie.⁵⁹ Toto hodnocení se objevuje prakticky ve všech spisech, které byly probádány. Sídlo rezidentury bylo na zastupitelském úřadě se sídlem v Kensington Palace Gardens.⁶⁰ V letech 1968-1969 se dokončoval nový objekt ZÚ, který se skládal z ústřední budovy A, obytného bloku B a společného podzemního objektu C.⁶¹

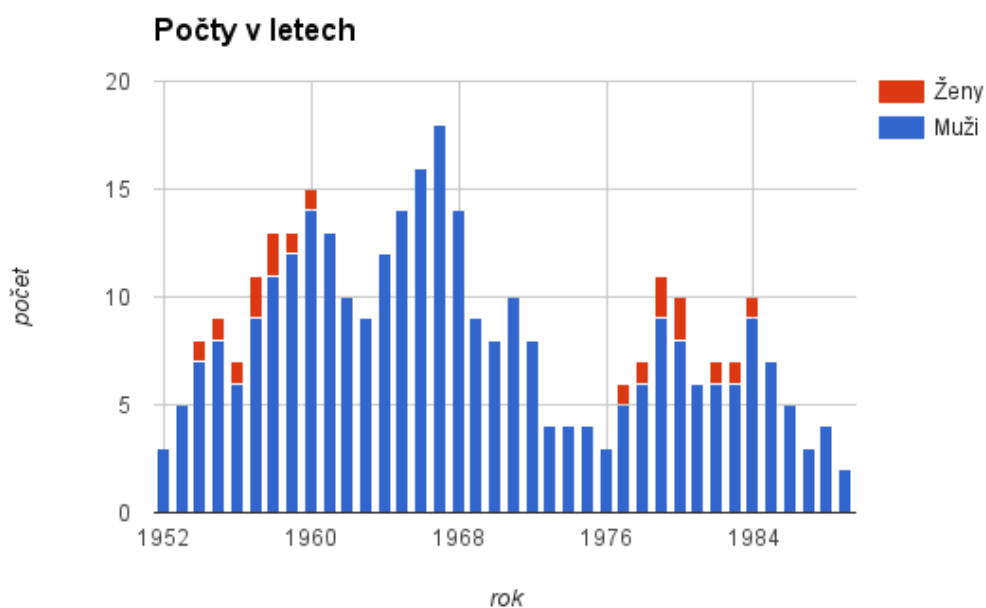
Rezidentury byly velmi pečlivě sledované nejen cizí zemí, ale také centrálou v domovské zemi, do které se pravidelně každé čtvrtletí posílalo hlášení, ve kterém se probíraly úspěchy a nedostatky. Hlavní body, které se objevovaly v hlášeních z Londýna, byly politické události dále styky hospodářské, společenské, politické a tiskové. V politických hlášeních se často rozebírala Labouristická strana, která měla

⁵⁸AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB 1971, kart. 126 s. 155-160

⁵⁹Archiv bezpečnostních složek, f. I. správa SNB, Osobní svazky kádrových příslušníků (I. S-3) reg. č. 39827 Josef Hradil

⁶⁰AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB 1960-1961, kart. 33

⁶¹AMZV, f. TO 1965-1969 Tajné VB, sign 061/412 kart. 6

Obrázek 4.1: Počet lidí během let.

velký vliv na dění v Británii.⁶² Další často rozebíraný bod byly kulturní akce, které převážně sloužily pro propagační účely.⁶³ Jednalo se o vysílání umělců a pěveckého sboru do cizí země popřípadě pozvání cizinců do Československa.

4.1 Charakteristika činnosti rezidentury

Londýnská rezidentura vznikla relativně brzy a díky tomu se musela potýkat s problémy, které vznikly na základě časného vybudování agenturní sítě. První a velký problém byla právě agenturní síť, protože z počátku prakticky neexistovala.⁶⁴ Z tohoto důvodu rozvědka v Londýně z počátku spíše mapovala terén. Teprve po vybudování sítě se mohli rezidenti naplno věnovat rozvědné aktivitě. Konkrétní první zmínky, které se k činnosti londýnské rezidentury vztahují, jsou z roku 1952,

⁶²AMZV, f. TO 1965-1969 Tajné VB, sign. 061/412 kart. 6

⁶³AMZV, f. TO 1955-1959 Tajné VB, sign 061/412 kart. 13

⁶⁴ABS, f. I. S-3, reg. č. 38412 Václav Louda

kdy na ní působili Stanislav Slavík⁶⁵, Josef Šebesta⁶⁶ a Jan Paclík⁶⁷. Naopak poslední rozvědčík, kterého se podařilo identifikovat, je Vlastimil Hnízdil⁶⁸. Působil na rezidentuře až do roku 1988. Rozjezd byl, z výše uvedených důvodů, relativně pomalý. Jak můžeme vidět na grafu, tak stabilnější počet členů rezidentury byl mezi roky 1960-68. Stejně se o této skutečnosti vyjadřuje i Kaňák.⁶⁹ Největší počet osob na rezidentuře byl v roce 1968. Poté můžeme sledovat rapidní úbytek členů rezidentury z důvodu velkých čistek v rámci Pražského jara, s tímto poznatkem se opět ztotožňuje i Kaňák.⁷⁰ Po tomto období, mezi lety 1970-1975, nastala situace, kdy aktivně působil na rezidentuře minimální počet lidí. Toto období také přinášelo další úskalí, o kterých se píše později. Jev úbytku lidí na rezidentuře můžeme pozorovat i na vídeňské rezidentuře, kde mezi lety 1970-1972 ubylo pracovníků na základě jejich nesouhlasu se vstupem vojsk Varšavské smlouvy do Československa.⁷¹

V hlášení, která byla prozkoumána, se odrážela tehdejší atmosféra. Můžeme sledovat, změnu postoje Velké Británie, když si přečteme hlášení z roku 1956 a z roku 1971. V roce 1956, i přes světové problémy,⁷² bylo lehčí navazovat styky než v roce 1971. Důvod byl ten, že v roce 1956 nebyla rezidentura pod tak velkým dozorem. Naproti tomu v roce 1971 se situace změnila. Příčiny můžeme nalézt hned v několika faktorech. První z nich je již zmíněný rok 1968, kdy nastal zlom a velký úbytek osazenstva rezidentury v rámci událostí Pražského jara a následného vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území Československa. Čistky, jejichž důsledky byly znát ještě v roce 1975, byly způsobeny v mnoha případech postojem rozvědčíků k okupaci. Díky menšímu počtu rozvědčíků klesla úroveň a efektivita zpravodajské činnosti. Další příčinu můžeme hledat v tlaku, který britská vláda vyvíjela na SSSR. Britská vláda prováděla velké protisovětské a protičeskoslovenské kampaně, které měly zdiskreditovat obě země. Důkaz můžeme nalézt ve čtvrtletním hlášení ZÚ z roku 1971. V tomto roce začala britská strana provádět protisovětské akce v mnohem větším

⁶⁵ABS, f. PS sign. 4390/24 Stanislav Slavík, krycím jménem Jiřík, narozen 7.12. 1924

⁶⁶Personální spis nedohledán, krycím jménem Mixa/Miksa, narozen 7.3. 1925, v Londýně operoval mezi lety 1952-1957. Byl dekonspirován díky defektorům Bittmanovi, Frolíkovi a Augustovi. 1952-1954 operoval v Londýně, 1954-1957 operoval v Káhiře, 1962-1965 operoval v Adis Abeba (Etiopie), 1970 – nezjištěno operoval v Bagdádu (Irák)

⁶⁷ABS, f. PS sign. 905/24 Jan Paclík, krycí jméno Novák, narozen 20.10. 1924, operoval mezi lety 1952-1956

⁶⁸ABS, f. PS sign. 2105/53 Vlastimil Hnízdil, krycí jméno Blažej, narozen 12.5. 1953, operoval mezi lety 1985-1988

⁶⁹KANÁK, Petr, Jiřina, DVOŘÁKOVÁ, Zdeňka, JUROVÁ, pozn. 55, s. 10.

⁷⁰KANÁK, Petr, Jiřina, DVOŘÁKOVÁ, Zdeňka, JUROVÁ, pozn. 55, s. 77.

⁷¹TĚTHALOVÁ, Markéta. *Československé tajné služby působící ve Vídni a v Berlíně v letech 1945-1989* Rukopis

⁷²Povstání v Maďarsku

měřítku. Hlavním důvodem byla změna vlády ve Velké Británii. K moci se dostala nová konzervativní vláda, která v červnu 1970 překvapivě vystřídala vládu labouristickou, přestože politický vývoj tomu nenasvědčoval.⁷³ Kvůli protičeskoslovenským akcím bylo odvoláno 6 diplomatických pracovníků.⁷⁴ Další příčinu můžeme nalézt ve větší aktivitě britské tajné služby, která se snažila všemi prostředky vystrašit nejen československé rozvědčíky, ale i další cizí zpravodajské služby. Hlavní praktiky, které britská kontrarozvědka používala, byly hlavně psychický nátlak v podobě nočních telefonátů, vloupání se do bytů a vydírání.⁷⁵

Rozvědčné oslabení vedlo ke zhoršení výzvědné činnosti, což mělo za následek nedostatečnou informovanost o dění ve Velké Británii a přesměrování výzvědné činnosti na nejdůležitější otázky, které se týkaly především postavení Velké Británie mezi zeměmi Západu a její postoj k světovému dění. Dalším podstatným faktem bylo, že přišla nová posrpnová československá vlna emigrace. Z velké části v ní byla zastoupena československá elita z různých oborů činností.⁷⁶

Po příchodu nové vlny se odhadovalo, že v Anglii bylo zhruba 2.500 československých občanů. Ti podali zprávy o stavu v tehdejší Československu Britům. Další zajímavost je, že emigrace měla mezi sebou rozpory. Sama sebe dělila na dva proudy. První proud byl poúnorový a druhý proud posrpnový.⁷⁷ Velmi silné zastoupení měli v poúnorovém proudu národní socialisté, kteří měli v letech 1948-1949 nejsilnější postavení v emigraci. Toto postavení si ještě dlouho udrželi.⁷⁸ Zklidnění nastalo až během roku 1974, kdy byla opětovně zvolena Labouristická strana.⁷⁹ Drobný obrat k lepšímu můžeme zaznamenat už v hlášení z roku 1972, kdy došlo v britsko-československé relaci k poměrně výraznému uklidnění.⁸⁰ Provokace a útoky na československé občany nebyly tak frekventované, to bylo mimo jiné způsobeno i nedostatkem osazenstva na rezidentuře. Méně osob znamenalo menší

⁷³AMZV, f. DTO 1945-1989 tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart .126 s. 22, V té době byl v čele konzervativního křídla Edward Heat. Období mezi 1970-1974 se vyznačovalo stabilizací společnosti ve Velké Británii. Více v FAJMON, Hynek. Margaret Thatcherová a její politika. Brno: Barrister & Principal, 1999. ISBN 80-85947-44-7. S. 26

⁷⁴O těchto praktikách se píše později v části rezidenti

⁷⁵AMZV, f. TO 1970-1974 Tajné VB, sign. 061/413 kart. 6

⁷⁶ABS, f. I. S-3, reg. č. 39088 Josef Konecký

⁷⁷AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart. 126 s. 258-259 Mezi tyto proudy patřil ještě jeden proud a to předúnorový. Tento předúnorový proud se skládal hlavně z emigrantů, kteří odešli do exilu během druhé světové války. Vyznačovali se převážně protibenešovským postojem. Vůdcem tohoto proudu byl Prchala a centrem se stal Londýn. KAPLAN, Karel, pozn. 7, s. 35, 55. Emigrace: Do roku 1948, Po roce 1948, Po roce 1968

⁷⁸KAPLAN, Karel, pozn. 7, s. 105, 107.

⁷⁹AMZV, f. TO 1970-1974 Tajné VB, sign 061/413 kart. 6

⁸⁰AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1972, kart 132

pravděpodobnost odhalení, pokud byly osoby dostatečně opatrné. Na druhou stranu hrozilo nebezpečí, že jednotlivci mohli být pod větším drobnohledem tajných služeb, o kterém nevěděli.

Ze zkoumání personálních spisů rezidentů můžeme vypožorovat zajímavý údaj. Na počátku působení československé rozvědky v 50. letech až do začátku 60. let byli vysíláni do Londýna rezidenti, pro které byla toto anebo první nebo druhá rezidentura. Přelom můžeme vidět v průběhu 70. let, kdy byli vysíláni do Londýna rezidenti, kteří byli už velmi zkušení. Pro některé to byl již čtvrtý pobyt v cizině. Důvod můžeme nalézt již v několikrát zmíněném pražském jaru a také ve změně politiky ve Velké Británii, kde se k moci dostala konzervativní vláda. Celkově můžeme z tohoto vývoje usoudit, že rezidentura v Londýně měla pro Československo velký význam.

4.2 Personální obsazení

Z dokumentů, které jsou uchované v kartotékách ministerstva vnitra, se můžeme dozvědět o personálním obsazení rezidentury mezi lety 1948-1989. Jak se ukáže, počátky byly velmi pomalé z důvodu, které jsou popsány výše. Dále se dozvíme o procentuálním zastoupení mužů a žen, o věku lidí, kteří působili v Londýně, a také kolik lidí a v jakém období pracovalo na rezidentuře. Některé spisy podlely skartaci. Z tohoto důvodu nám chybí informace o některých jedincích, kteří operovali v zahraničí.

4.2.1 Přijetí do služeb ministerstva vnitra a příprava na výjezd

Po roce 1948 byli přijímáni do služeb rozvědky lidé, kteří byli charakterističtí tím, že pocházeli z „třídního původu“. „Třídní původ“ byl pro komunisty známkou oddanosti a zapálenosti ke straně. Tato skutečnost nesla s sebou i svá úskalí v podobě nízkého formálního vzdělání, což mělo dopad hlavně v prvních letech působení v cizině. Oddanost straně byla přednější než samotné vzdělání. Vysokoškolsky vzdělaní lidé byli spíše vzácností než pravidlem. Tuto skutečnost konstatuje i Těthalová ve svém výzkumu o vídeňské rezidentuře.⁸¹ Z jejího zkoumání vyšlo najevo, že vysokoškolsky vzdělaných lidí bylo naprosté minimum. Lidé s vyšším vzděláním byli v prvních letech po únorovém převratu zavrhováni. Důvod byl ten, že tito lidé

---

⁸¹TĚTHALOVÁ, Markéta, pozn. 71. Rukopis

byli spíše chápáni jako potencionální nebezpečí než posila do řad rozvědky. Obrat nastal zhruba v druhé polovině 50. let, kdy se obnovila možnost verbovat do rozvědky vysokoškoláky. Těch bylo ovšem málo a rozvědčíci si postupně doplňovali vzdělání. Do té doby byli velmi slabě vybaveni jak po jazykové, tak i po odborné výzvědné stránce. Nasazení do ciziny si vyžadovalo ovládnutí jazyka na velmi vysoké úrovni, protože to byl jeden z klíčových faktorů pro úspěšnou výzvědnou činnost. O problémech nedostatečné přípravy svědčí značné množství pramenů.

Celkově horší vzdělání se odráželo na přípravě lidí, kteří měli být vysláni do ciziny. Jak ukazují prameny personálních spisů, tak se nedostatečné vzdělání nahrazovalo dodatečnými kurzy a školami. Kurzy se skládaly převážně ze zaučení v ovládnutí operativní techniky, ale také z jazykového školení. Ve spisech se často objevoval přístup jednotlivých rozvědčíků k dalšímu zlepšování se v jazykové úrovni. Z toho můžeme usoudit, že později se přikládala právě jazykové stránce velká váha. Znalost jazyka měla nejednu velkou výhodu. První výhoda byla jazykový příplatek, který se odrážel od dosažené úrovně jazyka. Na konci se skládaly zkoušky, které byly ohodnoceny I, II a III stupněm. Druhá výhoda byla možnost vycestovat do zahraničí. Třetí „výhoda“, která se ovšem objevuje jen zřídkka, byla možnost snadněji dezerte do ciziny.

Na otázku, proč lidé vstupovali do služeb ministerstva vnitra, není jednoznačná odpověď. Někteří vstupovali do služby díky své opravdové víře v komunismus. Viděli v tom další krok, jak pomoci socialismu k rozšíření moci. Dalším důvodem bylo finanční ohodnocení a svým způsobem i dobrodružství. Cizí rezidentury byly obzvláště oblíbené, protože doba odsloužená v zahraničí se i s platem trojnásobila, pokud byli rozvědčíci v zemi neoficiálně, a dvojnásobila pokud byli oficiálně například jako atašé.⁸² Obě varianty měly své výhody a nevýhody. U oficiálního pobytu v zahraničí měla osoba jistotu, že bude neustále sledovaná domovskou kontrarozvědkou. Tento fakt způsoboval velké obtíže při předávání informací. Při druhé variantě neoficiálního pobytu v cizině nebyla většinou osoba pod přísným dohledem za předpokladu, že byla nenápadná a průměrná. Toto usnadňovalo komunikaci se zemí, pro kterou pracovali. Neoficiální pobyt ovšem skýtal mnohem větší nebezpečí v případě odhalení, a s tím i spojené následky. Při první variantě, pokud byla osoba odhalena, mohla být zavřena do vězení. Většinou byla po relativně krátké době propuštěna, protože jí chránila diplomatická imunita.

Osoby, které byly prozkoumány, byly legalizovány na ministerstvu vnitra. Než se

---

⁸²TĚTHALOVÁ, Markéta, pozn. 71. Rukopis

ovšem dostaly do služeb Československa, musely splňovat mnoho přísných podmínek. Každému jednotlivci byl vytvořen personální spis, který obsahoval prakticky veškeré informace o osobě. Spis se skládal z dotazníku, který zjišťoval informace nejen o dané osobě, ale také o příbuzenstvu. Dále obsahoval hlášení, prohřešky, zdravotní dokumentaci, dokumenty o dosaženém vzdělání a dokumenty ohledně kariérního postupu rozvědčíka. Mezi běžné informace typu jména a roku narození patří i informace ohledně politické angažovanosti, působnosti během okupace, postoj k únoru 1948 nebo pobyt v koncentračním táboře. Další část dotazníku se týkala informací ohledně rodiny, která byla také kontrolována. Kandidát do rozvědky vyplnil informace o svých příbuzných, a ti pak byli prolustrováni. Hledali se hlavně osoby, u kterých hrozilo potencionální nebezpečí útěku popřípadě jiného přečínu vůči tehdejšímu režimu. Obzvláště příbuzenstvo z ciziny mohlo velmi ztížit přijetí do rozvědky, protože bylo potencionálně nebezpečné pro integritu a bezpečnost státu.⁸³ Stačilo, aby vzdálený příbuzný byl přiřazen, provdán či jinak spřízněn s osobou „nevhodné“ národnosti.

Byly zde i další aspekty, které mohli překazit přijetí osoby do služby. Problémem bylo třeba náboženství, popřípadě členství v zájmových organizacích jakými byly Sokol a Junák.⁸⁴ Komunismus byl velmi protizidovsky a protikřesťansky založený⁸⁵. I toto působilo velké problémy při přijímání do služby. Protizidovské stanovisko komunistů se odráží i při uzavírání manželství. Bittmann⁸⁶ ve svých pamětech píše, že měl velké problémy s uzavřením sňatku se svou ženou, i když byla ve straně, protože byla židovka. Z archivních dokumentů se můžeme dozvědět, že lidé vystupovali z církve a spolků právě z důvodu přijetí do strany.⁸⁷ Jak uvádí Pacner⁸⁸, byli zde i výjimky pro verbování nevhodných lidí. Verbovali se lidé, kteří dříve pracovali pro nacistickou špionáž,⁸⁹ popřípadě pro jinou organizaci. S verbováním bývalých nacistických funkcionářů, což byla běžná praxe v celé Evropě, USA a SSSR, se shoduje i Tomek.⁹⁰ Poté co byl dotazník vyplněn, byl kandidát prolustrován. Příslušníci

⁸³ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Oči a uši strany: sedm pohledů do života StB*. Vyd. 1. Šenov u Ostravy: Tilia, 2005. ISBN 80-86904-02-4. S. 30, 31

⁸⁴KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7. S. 23

⁸⁵KAPLAN, Karel, pozn. 5, s. 31, 33. S tím se shoduje i Pernes PERNES, Jiří. *Takoví nám vládli: komunističtí prezidenti Československa a doba, v níž žili*. Praha: Brána, 2003. ISBN 80-7243-162-5. S. 139

⁸⁶BITTMAN, Ladislav. *Špionážní oprátky*, Praha 1992 S. 71

⁸⁷Například ABS, f. PS sign. 75/25 Oldřich Navara s. 7

⁸⁸PACNER, Karel, pozn. 3, s. 28, 29.

⁸⁹DVOŘÁKOVÁ, Jiřina, pozn. 4, s. 55.

⁹⁰TOMEK, Prokop, pozn. 48, s. 65, 68. Jednalo se o běžnou praxi všech rozvědek

StB jezdili na místa, kde osoba zájmu bydlela. Tím se snažili mít absolutní kontrolu nad jedincem a jeho okolím. V místě bydliště byly zjišťovány informace o chování osoby, i celé rodiny. Pokud nebyl shledán žádný problém, osoba byla přijata.

Po přijetí následovala nejrůznější školení nejen ve výzvědných technikách, ale i v jazycích. Po úspěšném zaučení bylo novému pracovníkovi přiděleno místo v domovské zemi popřípadě v cizině. Výzvědná práce se většinou odvíjela od předchozích praktických zkušeností. Pokud byl někdo elektromechanik, tak byla velká pravděpodobnost, že osobě bude přidělena práce s technikou.

Než byla osoba vyslána do ciziny, byla jí přidělená legalizační funkce na ministerstvu zahraničních věcí. Tato funkce sloužila pro krytí a rozvědčík ji musel plnit stejně svědomitě jako svou rozvědnou funkci, i když realita byla často jiná. Legalizační funkce byly různé. Z prozkoumaných pramenů bylo vyhodnoceno, že většina legalizačních funkcí rozvědčíků byla I. nebo III. tajemník. Objevovaly se ovšem i jiné funkce. Jmenujme delegáta ČEDOKU, atašé⁹¹ anebo obyčejný strážný objektu ZÚ. Rozvědčíci byli většinou registrováni na ministerstvu velmi krátkou dobu. Někdy se jednalo řádově o týdny, a poté byli vysláni do ciziny. Už toto indikuje, že legalizační funkce sloužila pouze pro krycí účely a pravý důvod, proč byli lidé vysláni do ciziny, byla špionáž. Vedení „dvojitého života“ bylo velmi náročné jak po fyzické, tak po psychické stránce, protože se mohlo stát, že zde byl střet zájmů a rozvědčík se musel rozhodnout, jakému úkolu dá přednost. Nebylo tak neobvyklé, že někteří lidé začali dělat chyby z vyčerpanosti. Chyby se objevovaly i u regulérních rozvědčíků. Po závěrečném vyšetření byla osoba vyslána do ciziny na rezidenturu.

Další pojítka mezi rezidenty a regulérními rozvědčíky bylo to, že museli zvládnout již několikrát zmíněný jazyk na dobré úrovni,⁹² což ovšem ne vždy odpovídalo realitě. Dále museli ovládnout informace o zemi a tamějších reáliích a museli mít dobře zmapované prostředí. V neposlední řadě se museli naučit o rezidentuře samotné, což obsahovalo navázání starých kontaktů, převzetí rozpracovaných lidí a objektů a seznámení se se stávajícím personálem. S tím vším se pojily i neustálé prověrky, ve kterých se zjišťovalo, zda u osoby hrozí potencionální nebezpečí - útěku. Mezi praktické činnosti patřilo cvičení ve sledování, a to jak obrana proti sledování, tak i sledování osoby zájmu. Sledování mohlo probíhat pomocí automobilu či prostou chůzí.

Příkladem může posloužit incident, který se odehrál 9. května 1962 v Praze.

---

⁹¹Diplomatická funkce na ambasádě

⁹²Jazykové zkoušky byly ohodnoceny úrovní I, II a III

Britský vojenský atašé, plukovník Kent, byl sledován kontrarozvědkou během jeho cesty z domova na Letnou, kde se měl setkat s ministrem obrany. Plukovník zjistil, že je sledován a poslal stížnost. Na tento konflikt navazuje další z 15. května téhož roku, kde byl sledován asistent plukovníka Kenta, major Exley, který byl sledován dvěma auty poznávací značky 01-43-89 a 01-43-52 během jeho cesty domů. Jak můžeme na těchto dvou incidentech vidět, ne vždy bylo sledování úspěšně utajeno.⁹³

Samozřejmě akce proti nepřátelské špionážní aktivitě nebyla jen výsadou Československa. Také ostatní země prováděli nejrůznější akce, které znepríjemňovaly působení na území cizí země. V tomto případě nám může sloužit přepadení zaměstnance rozvědky Roberta Husáka⁹⁴. Z pátku 12. května na sobotu 13. května 1967 odjížděl ze ZÚ. Při výjezdu byl zastaven policistou, který ho obvinil z podnapilosti. Při obhajobě a upozornění, že je členem československé diplomacie, mu policista nařídil, aby vystoupil a odevzdal klíče. Husák vystoupil, ale odmítl předat klíče, na to Husáka policista napadl a znemožnil mu pohyb. Ke všemu policista odhodil helmu, což měl být důkaz toho, že se Husák bránil. Husák přitom provolával, že se nebrání. Po chvíli přijel policejní vůz, který ho převezl na stanici Earl's Court Road. Na stanici zůstal pár minut, a pak byl bez vysvětlení propuštěn. Při návratu do Kensington Palace Garden ho hlídač upozornil, že policista už nějakou dobu pozoroval ZÚ a pohyboval se v jeho blízkosti. Celkově celá policejní akce trvala zhruba tři minuty včetně příjezdu policejního vozu. To vše naznačuje, že celá akce byla naplánovaná, a tudíž můžeme usoudit, že se jednalo o akci ze strany MI6.⁹⁵

4.2.2 Statistické vyhodnocení personálního obsazení rezidentury

Na základě dosavadního výzkumu se podařilo identifikovat 113 osob, které na rezidentuře působily. Celkový počet může být o něco vyšší, kvůli již zmíněné skartaci. Obecně řečeno do Londýna bylo vysláno široké spektrum lidí. Převážná většina pocházela z dělnického prostředí. Z malého vzorku 24 lidí,⁹⁶ u kterých byla možnost

⁹³AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB 1960-1961, kart. 33, O těchto incidentech se můžeme dozvědět ze zprávy, která byla zaslaná 17. května 1962

⁹⁴ABS, f. PS sign. 366/31 Robert Husák

⁹⁵AMZV, f. TO 1965-1969 Tajné VB, sign 061/413 kart. 6

⁹⁶Lidé na rezidentuře u kterých byla možnost nahlédnutí do personálního spisu.

ABS, f. PS sign. 75/25 Oldřich Navara

ABS, f. PS sign. 3052/47 Stanislav Sofron

ABS, f. PS sign. 598/33 Bohumil Karkán

ABS, f. PS sign. 588/31 Vladimír Koudelka

ABS, f. PS sign. 4903/26 Josef Honzl

ABS, f. PS sign. 1942/52 Antonín Fatka

nahlédnout do personálního spisu, uváděli jen čtyři jiný původ, než dělnický. Zajímavý jev se dá vypočítat v profesionalitě rozvědčků. V 50. letech, jak se již ukázalo, nebyli dostatečně připravení na výzvědnou činnost. Můžeme to zjistit z hlášení, kde se rozebírají začátečnické chyby. V 60. a 70. letech už vidíme jakousi „profesionalitu“. Hlášení jsou lépe formulovaná, a zároveň se už objevují podstatně závažnější problémy a hodnocení. Rozvědčci zasílají využitelnější zprávy a materiály. Navazují více kontaktů, a také podávají lepší „obrázek“ o situaci v Británii.

4.2.2.1 Genderové zastoupení

Podíl žen na rezidentuře byl poměrně nízký. Jak je vidět na grafu, počet objevených žen za celé zkoumané období činí 6,8 %, což se rovná 5 ženám, zbytek tvořili muži, kterých bylo 108. Ženy často jezdily v doprovodu svých manželů a trávily tam s nimi čas. To ovšem neznamenalo, že by nepodstoupily stejnou nebo minimálně podobnou přípravu. Stejně jako jejich manželé se musely naučit dobře jazyk, realie, a tamější prostředí. Názorným příkladem může být Eva Sofronová, známá pod krycím jménem Svobodová⁹⁷. Ta odjela za svým manželem Stanislavem Sofronem⁹⁸ v roce 1982 do Londýna. Další ženy ve službách rezidentury, byly Jana Hrdá,⁹⁹

ABS, f. PS sign. 3603/27 Karel Kysela

ABS, f. PS sign. 4390/24 Stanislav Slavík

ABS, f. PS sign. 3125/46 Pavel Hrdý

ABS, f. PS sign. 6315/24 Bohuslav Fremr

ABS, f. PS sign. 2719/32 Václav Červený

ABS, f. PS sign. 5142/26 Stanislav Melichar

ABS, f. PS sign. 3863/29 Stanislav Rychlik

ABS, f. PS sign. 2416/48 Eva Sofronová

ABS, f. PS sign. 3052/47 Stanislav Sofron

ABS, f. PS sign. 1885/50 Pavlíček Jan

ABS, f. PS sign. 4066/30 Josef Vacek

ABS, f. PS sign. 3489/26 Václav Louda

ABS, f. PS sign. 2553/31 Václav Táborský

ABS, f. PS sign. 2965/28 František August

ABS, f. PS sign. 5753/24 Jozef Konecký

ABS, f. PS sign. 3832/31 Bohuslav Laška

ABS, f. PS sign. 1424/26 Jiří Černý

ABS, f. PS sign. 1930/37 Josef Houžvička

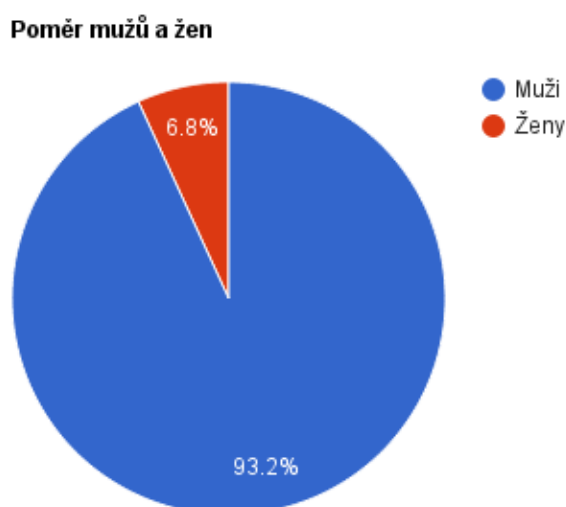
O některých se píše podrobněji dále v textu

⁹⁷Krycí jména jsou psaná v kurzívě

⁹⁸ABS, f. PS sign. 3052/47 Stanislav Sofron, krycím jménem *Tomáš*

⁹⁹Datum narození ani krycí jméno nedohledáno. V Londýně byla mezi lety 1977-1981

Obrázek 4.2: Genderové zastoupení.

Vlasta Pomikálková,¹⁰⁰ Iva Táborská,¹⁰¹ Marie Valentová¹⁰².

4.2.2.2 Věkové zastoupení lidí na rezidentuře

Na grafu můžeme zaznamenat věkové rozvrstvení rozvědčků. Pro lepší přehled byli lidé rozděleni do čtyřech kategorií. Největší část lidí byla na rezidentuře mezi 30-40 lety. Tento údaj není neobvyklý, když vezmeme v úvahu produktivitu lidí. Lidé mezi 40-50 a 20-30 dosahovali podobného zastoupení. Nejméně lidí bylo ve věku 50 let a více. Nejmladší osobě na rezidentuře bylo 23 let. Jednalo se o Karla Vohánku¹⁰³, který působil v Londýně od roku 1953 až do roku 1954. Naopak nejstaršímu vyslanému členu rezidentury bylo úctyhodných 60 let. Jednalo se o Jana Ziku, který působil na rezidentuře od roku 1974 až do roku 1976.¹⁰⁴ Většina rozvědčků se na rezidentuře zdržela 1 až 3 roky. Někteří vydrželi i déle, ale tito jedinci byli spíše

¹⁰⁰ABS, f. PS sign. 2347/49 Vlasta Pomikálková krycím jménem *Pecková*. V Londýně byla mezi lety 1979-1981

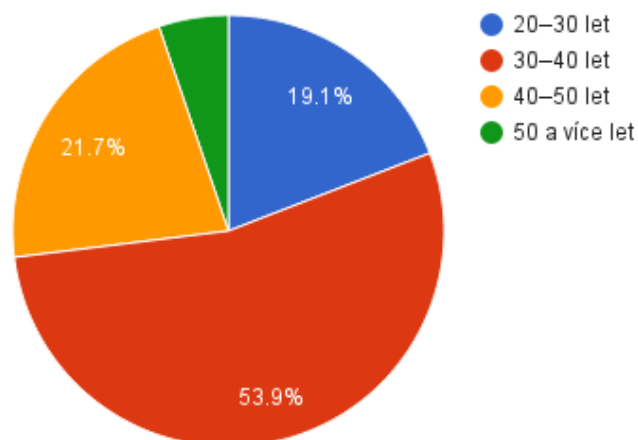
¹⁰¹Datum narození ani krycí jméno nedohledáno. V Londýně byla mezi lety 1954-1959. S největší pravděpodobností se jedná o manželku Václava Táborského o kterém se píše později.

¹⁰²ABS, f. PS sign. 5947/25 Marie Černá krycím jménem *Valentová*. V Londýně byla v roce 1974 se svým manželem Jiřím Černým o kterém se píše později.

¹⁰³ABS, f. PS sign. 4054/30 Vohánka Karel, krycí jméno nezjištěno, narozen 25.7. 1930

¹⁰⁴ABS, f. PS sign. 3444/14 Zika Jan, krycím jménem *Zahradník*, narozen 4.12.1914

Věkové zastoupení

Obrázek 4.3: Věkové zastoupení.

výjimkou. Poté byli odvoláni, popřípadě sami odešli z důvodu psychického a fyzického vyčerpání.

4.2.3 Rezidenti a jejich zástupci

Rezidenti byli ti nejdůležitější na rezidentuře. Zde si přiblížíme působení několika málo rezidentů a jejich zástupců. Pokusíme se odhalit, jaké museli plnit hlavní úkoly a s jakými problémy se potýkali. Vše je založeno na analýze personálních spisů a tzv. trojkových svazcích.

Během bádání se podařilo identifikovat 6 rezidentů a 4 zástupce. Václav Táborský byl nejprve zástupcem, a poté rezidentem, ale zde je započítán mezi zástupce. Na tomto místě je nutné říci, že některé personální spisy byly zničeny. Z tohoto důvodu zde budou zveřejněna jen jména a rozmezí od kdy a do kdy operovali. Jmenovitě se jedná o Josefa Mixu Šebestu¹⁰⁵ a Josefa Karhana Kalinu¹⁰⁶.

¹⁰⁵Personální spis nedohledán. Působil mezi lety 1952-1957, ve svých pamětech ho zmiňuje Frolík. VACHALOVSKÝ, Přemysl, John, BOK: *Špion vypovídá 2: jasná zpráva o konci jednoho světa : [výpověď Josefa Frolíka před Senátem Spojených států]*. Olomouc: J.W. Hill, 2000. 80-86427-02-1.S. 105

¹⁰⁶Personální spis nedohledán. Působil mezi lety 1966-1969

Tabulka 4.1: Tabulka rezidentů.

Jméno	Příjmení	Krycí jméno	Legalizační funkce	Rozvědná funkce	Příjezd	Odjezd
Josef	Šebesta	Mixa	Kulturní atašé	Rezident	Červenec 1952	Září 1957
Václav	Louda	Linhart	Nedohledáno	Rezident	Srpen 1954	Prosinec 1956
Václav	Táborský	Majer	1. tajemník	Zástupce a později rezident	Prosinec 1954	Duben 1959
Vladimír	Koudelka	Kugler	3. tajemník	Rezident	Červen 1957	Červenec 1961
František	August	Adam	3. tajemník	Zástupce rezidenta	Říjen 1961	Listopad 1963
Josef	Kalina	Karhan	nedohledáno	Rezident	Prosinec 1966	Září 1969
Josef	Konecký	Foltýn	1. tajemník	Rezident	Únor 1970	Červenec 1973
Bohuslav	Laška	Dub	1. tajemník	Zástupce rezidenta	Listopad 1970	Únor 1972
Jiří	Černý	Nedbal	1. tajemník	Zástupce rezidenta	Srpen 1972	Únor 1974
Josef	Houžvička	Hradil	3. tajemník	Rezident	Leden 1984	Leden 1986

Kvůli chybějící spisům se objevily na časové ose dvě slepá místa. Proto nemáme žádné informace o působení rozvěděčků v Londýně z tohoto období. První z nich je mezi lety 1964 – 1965. Tento krátký úsek se nepovedlo zmapovat. Druhý úsek je mnohem delší a rozpíná se od 1974 až do roku 1984.

Tabulka nám ukazuje všechny rezidenty a některé zástupce, které se podařilo identifikovat. Jak můžeme vidět, tak první identifikovaný rezident byl Josef Šebesta. Jak již bylo psáno výše, tak k této osobě nebyl dohledán personální spis. Dále můžeme z tabulky vyzorovat, že období působnosti rezidentů na sebe navazují, pokud nebudeme brát v potaz nezmapovaná místa. Tabulka nám dále ukazuje, že na počátku mezi lety 1952-1957 byli na rezidentuře dva rezidenti. Důvod pro toto řešení je nám zatím neznámý. Zvláštní je, že v personálním spisu Václava Loudy nebyla dohledaná zmínka o Josefu Šebestovi. Skutečnost nasvědčuje tomu, že o sobě rezidenti buď nevěděli, nebo se střídali v Londýně na postu rezidenta.

4.2.3.1 Úkoly rezidentů

Práce rezidenta by se dala rozdělit do tří odvětví. Na prvním místě rezident řídí rezidenturu a její členy, což ho odlišovalo od regulérních zaměstnanců. Tato práce byla klíčová pro úspěšnou aktivitu rozvěděčků. S tím se pojilo psaní hlášení a komunikace s centrálou. Dále musel plnit, jako ostatní rozvěděčci, legalizační práci. Třetí úkol byla samostatná rozvědná činnost rezidenta.

Mezi hlavní rozvědné úkoly, které byly společné jak pro rezidenty, tak i pro podřízené, patřila hlavně styková činnost. Ta byla rozvržena do několika odvětví politika, hospodářství, věda a technika, propagace, kultura a škola. Široký záběr stykové oblasti byl z toho důvodu, že ZÚ měl hlavně za úkol monitorovat stav Velké Británie po všech stránkách.¹⁰⁷ Toto se hlavně týkalo postoje, který Velká Británie

¹⁰⁷AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart 126 s. 1-12 pozn. tyto

zaujímalu vůči Evropě, a také navázání diplomatických styků s Československem, a pokud možno podněcovat Brity k radikalizaci proti Západu. Dalším důležitým úkolem bylo sledování a navázání kontaktů v emigraci.

Emigrace skýtala velké možnosti, jak proniknout do řad nepřátelského státu. V neposlední řadě zde byl úkol propagace. Ta byla zajištěna převážně díky kulturním akcím a tisku. Tisk byl využit přímo či nepřímo. Pokud šlo o přímou formu, tak byli kontaktováni novináři a redaktori. Je nutné podotknout, že styky byly navázány i v rámci cizích zastupitelských úřadů.¹⁰⁸ Tím se pojí další důležitý úkol, a tím bylo monitorování politického života a změn ve Velké Británii.

Z toho se dá usoudit, že se rezidentem nemohl stát každý. S touto prací se pojilo jak fyzické, tak i psychické vyčerpání, které bylo často větší než u běžného zaměstnance rozvědky. Nátlak, který byl vyvíjen, byl ze dvou stran. Jedna strana tvořila země působení, do které byl vyslán. Země zájmu se samozřejmě snažila odhalit a překazit nepřátelské špionážní aktivity. Z pravidla k tomu využívala své vlastní protišpionážní oddělení. Druhá strana bylo Československo. Rezident musel psát pravidelná hlášení nejen o rezidentuře, ale také o lidech, které řídil. Byl neustále pod drobnohledem, a pokud se objevil problém závažnějšího charakteru, vinu nesl jak on, tak i osoba, která způsobila problém.

4.2.3.2 Co spojuje rezidenty

Každá osoba je jiná a rezidenti nejsou výjimkou. Jejich povaha velmi ovlivňovala práci i kolektiv. Během bádání se podařilo zjistit, že některé povahové vlastnosti jsou pro všechny stejné.

Musíme si ovšem uvědomit, že tyto informace mohou být zkreslené a hlášení nemusí být úplně věrohodná už z důvodu, že se velmi zřídka kdy objevily negativní vlastnosti.

První z těchto vlastností je postoj vůči režimu. Každý měl údajně velmi dobrý vztah ke komunismu a marxismu-leninismu. Je nutné dodat, že se toto netýkalo jen rezidentů, ale i řadových rozvědků. Kdyby nesouhlasili s tehdejší doktrínou, tak by nebyli vysláni do ciziny. U některých jedinců můžeme pozorovat zaváhání během pražského jara, což se odráželo v jejich hodnocení. Většinou se to vyřešilo jen důtkou a dočasným snížením platu. Další povahové vlastnosti, které se objevily

---

oblasti můžeme nalézt v každém hlášení

¹⁰⁸AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1957-1960, kart. 21 s. 60-61

skoro u všech, byly produktivita, pracovitost a iniciativa. Tyto vlastnosti by se daly klasifikovat jako klíčové vlastnosti pro řízení rezidentury. Další často zmiňovaná vlastnost byla obětavost nejen pro kolektiv, ale také pro práci. Už méně se objevující charakteristické vlastnosti byly například upřímnost, veselost a společenskost.

Rezidenty dále spojuje vzdělání. Z šesti rezidentů, u kterých byla možnost nahlédnout do personálního spisu, měli čtyři vysokoškolské vzdělání. Někteří již při nástupu na rezidenturu a jiní ho dokončili po návratu. Toto se hlavně týkalo lidí, kteří vyjžděli do ciziny později. Vzhledem k tehdejší menší vzdělanosti je tato bilance velmi vysoká. Je možné, že právě vzdělání bylo jedním z klíčových faktorů při rozhodování, kdo bude vyslán na rezidenturu na místo rezidenta.

Co se týče negativních vlastností, tak ty objevovaly velmi vzácně. Občas se můžeme dočíst o neukázněnosti, která byla spojena s neuposlechnutím a porušením pravidel konspirace. Další negativní vlastnosti byly spíše ojedinělé a objevovaly se jen u jedné osoby.

Další zajímavé pojítka mezi rezidenty se netýká jejich vlastností, ale jejich kariéry. Kariérní postup byl zaznamenán u každého jedince, a to v podobě vyšší hodnosti popřípadě vyznamenání. Některým se podařilo dosáhnout vyššího postu už během působení na rezidentuře. Pokud k tomu nedošlo, tak byli povýšeni po návratu. S tímto postupem se pojilo i vyšší finanční ohodnocení.

4.2.4 Osudy rezidentů a zástupců

4.2.4.1 Václav „Linhart“ Louda

Louda se narodil 21. února 1926 v Kozinci blízko Kralup nad Vltavou do rodiny horníka. Vychodil obecnou školu v Kolči a dále pokračoval ve studiu na měšťanské škole. Po měšťanské škole se vyučil zedníkem. Jelikož byl údajně nadaný dělník, nastoupil na dva roky do průmyslové stavební školy v Praze. Sám přiznává, že se studiu nevěnoval naplno a z toho důvodu měl značné obtíže. V roce 1943 byl totálně nasazen na opravné práce v Říši. Přesné místo jeho umístění byl Düsseldorf. Zde zůstal šest týdnů a náplň jeho práce bylo stavění betonové nádrže na vodu a oprava železnic. Velmi rychle se dostal domů z důvodu žaludečních vředů, které mu zjistili v nemocnici.¹⁰⁹ Zpět do Říše se už nevrátil. Doma všemožně sháněl potvrzení od doktorů, že není schopen se vrátit zpět ze zdravotních důvodů. Během květnové revoluce

¹⁰⁹ABS, f. PS sign. 3489/26 Václav Louda s. 15

se stal členem tehdy vznikajících útvarů pohraniční stráže.¹¹⁰ Při této práci pomáhal hledat skrývající se Němce. Do KSČ se přidal roku 1945. Ve stejném roce nastoupil do školy pro důstojníky, kde se mu ovšem moc nelíbilo. Z tohoto důvodu přešel na sedm měsíců k útvaru v Klatovech. Po osvobození se snažil politicky angažovat, což se mu dařilo. Vyhrál cenu ve Slaném, kde pracoval ve funkci administrátora, za rozšiřování Rudého práva.

V roce 1952 vykonal služební přísahu a nastoupil do rozvědné školy I. správy MV. V témže roce byl povýšen do hodnosti vrchního strážmistra SNB. V roce 1953 začal pracovat na referátu Rakousko. I přes to, že měl málo zkušeností, byl vyhodnocen jako produktivní a obětavý pracovník. Díky jeho péči byl povýšen do hodnosti poručík.

Po povýšení byl vyslán 12. srpna 1954 do Londýna načež byl opět povýšen do hodnosti nadporučík. Služební posudek říká, že za řízení rezidentury Loudou došlo k zlepšení.¹¹¹ V roce 1954 byli na rezidentuře dva pracovníci a to Jan Paclík¹¹² a Stanislav Slavík¹¹³. Během svého působení získal 4 agenty. Tito agenti byli *Egon*, *Konsul*, *Mládek* a *Marlon*. S *Egonem* byl přerušen styk z důvodu jeho provalu.¹¹⁴ *Konsul* byl egyptský diplomat. Dle hlášení nebyl dostatečně kompromitován československou rozvědkou. Kompromitace byla důležitá, protože díky tomu rozvědka získala do určité míry kontrolu nad jedincem. Jediné pojitko byla půjčka 100 liber. Pro kompromitaci byly využívány všemožné prostředky. Jedním z nich byly již zmíněné peníze. Pokud osoba nehodlala vzít úplatky, tak se používala násilnější metoda v podobě vydírání. Vydírání mohlo mít podobu například nasazení prostitutek na osobu zájmu. Během intimních chvil byli osoby nevědomě natočeny, popřípadě nafoceny. Později byl obětí kompromitující materiál předložen s podmínkou, že jestli budou souhlasit se spoluprací, tak se tyto materiály nezveřejní.¹¹⁵ Informace, které *Konsul* podával, byly převážně studijního charakteru. *Mládek* byl italský státní příslušník

---

¹¹⁰První náznaky pohraniční stráže můžeme zaznamenat už za první republiky, kdy se hlídala hranice proti pašerákům. Mezi roky 1918–1938 působila na hranicích Finanční stráž. Pohraniční stráž jak jí známe oficiálně vznikla 1. ledna 1949.

Pro bližší informace např. PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu: příběhy odvážlivců, kteří se rozhodli riskovat a odejít přes důkladně zabezpečené a střežené hraniční pásmo*. Cheb: Svět křídél, 2011. ISBN 978-80-86808-94-9. S. 11, 18

¹¹¹ABS, f. PS sign. 3489/26 Václav Louda s. 193

¹¹²ABS, f. PS sign. 905/24 Jan Paclík krycím jménem *Novák* narozen 20. října 1924

¹¹³ABS, f. PS sign. 4390/24 Stanislav Slavík krycím jménem *Jirík* narozen 7.12. 1924

¹¹⁴Dekonspirace při které dojde k odhalení rozvědné akce nepřátelskou speciální službou a k jejímu následnému narušení nebo zmaření. ABS archiv bezpečnostních složek [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z <http://www.abscr.cz/data/pdf/pomucky/slovník1s.pdf> s. 40

¹¹⁵BITTMAN, Ladislav pozn. 86, s. 36 – 38.

věnující se novinářině. Po nějaké době s ním byla přerušena spolupráce na pokyn centrály, protože byl dekonspirován a projevil neukázněnost v tom, že bez vědomí verboval ke spolupráci dvě osoby. *Marlon* byl emigrant židovského původu. Věnoval se obchodu, díky čemuž měl dobrý přehled o dění ve svém okolí. Byl několikrát dekonspirován, protože často volal na ZÚ díky čemuž na něj byla nasazena sledovačka¹¹⁶ ze strany Britů.

Mezi hlavní úkoly Loudy patřilo získávání tajných a důvěryhodných informací a dokumentů politického, hospodářského a vojenského charakteru a to o plánech britské vlády k rozpoutání nové války. Dále získávání vědeckotechnických informací a dokumentů o nových poznatcích týkajících se strojírenství, atomového výzkumu a sdělovací techniky. Mezi další úkoly patřilo sledování emigrace a jejich plánech proti ČSR, obrana proti britské kontrarozvědce a budování agenturní sítě. Louda se měl přímo zaměřit na britské centrální úřady, MZV, ministerstvo obchodu, britské zpravodajské služby zejména IS, diplomatické sbory kapitalistických států a jejich instituce. V neposlední řadě měl sledovat a zasílat informace o britském postoji k obnově jednání mezi Východem a Západem a informovat o vývoji britského postoje v otázkách zastavení nukleárních zkoušek a odzbrojení.

Loudovo hodnocení z doby v Londýně bylo dvoustranné. Na jednu stranu byl velmi kladně hodnocen a to tak, že projevil kladné rysy hlavně v jeho vlastní operativní práci. Ukázal iniciativu, odvážnost v navazování styků a vynalézavost při získávání novinářů. Na stranu druhou díky tomu, že údajně nedokázal zachovat kontakt s agenty, nedosáhl na požadavky udělené centrálou. Dále se často dopouštěl těžkého prohřešku a toho, že porušoval pravidla konspirace. Rád hovořil o případech a to nejen mezi kolegy. Centrála i jeho zástupce *Majer* ho na tyto nedostatky často upozorňovala, ale on na výtky údajně nebral ohled. Problém se vyskytl i v jeho údajné nechuti ve zlepšování se v jazyku i přes to, že jeho angličtina byla velmi slabá. Můžeme spekulovat zda se opravdu jednalo o neochotu nebo o neschopnost v jazykovém posunu. Navzdory těmto negativním výtkám byl v roce 1955 povýšen do hodnosti majora. Louda byl vyhodnocen jako kamarádský, společenský, upřímný, veselý, průbojný a iniciativní. Na druhou stranu byl i hodně podlézavý. Svým nadřízeným dával dárky, kteří to chápali spíše negativně a z tohoto důvodu nebyl doporučen, aby setrval v diplomatických službách. Byla obava, že by se nechal lehce ovlivnit a zneužít proti československým zájmům.

¹¹⁶Sledovačka je speciálně připravený a vycvičený aparát kontrarozvědky, jehož pomocí se provádí tajné pozorování zájmových osob nebo objektů. ABS archiv bezpečnostních složek [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z <http://www.abscr.cz/data/pdf/pomucky/slovník1s.pdf> s. 57

V dalším hodnocení z roku 1955 se píše, že se mu podařilo získat jednoho spolupracovníka *Andreje* a rozpracoval několik dobrých typů¹¹⁷, z nichž byli někteří ve stádiu verbovky¹¹⁸. Celkově se mu povedlo získat 8 agentů. Na druhou stranu se mu opětovně velmi vytýkalo, že nedodrží konspiraci a snažil se co nejrychleji ukončit případy, což vedlo k nižší efektivitě. Nedostatek se objevil i ve zbrklosti při využívání prostředků při výzvědné činnosti¹¹⁹. Ke konci jeho působení v roce 1956 onemocněl. Objevily se mu problémy se zažívacím traktem. Po vyšetření bylo zjištěno, že má žaludeční vředy. Problém ho upoutal na měsíc k lůžku a z tohoto důvodu byl 20. prosince 1956 odvolán zpět do Československa.

Může usoudit, že Louda byl schopný, protože po návratu z Londýna se i přes všechny výtky připravoval na další výjezd, tentokrát do Kanady. Do Kanady se vydal společně se svou ženou a synem. Jeho funkce byla rezident. Loudovi se opětovně objevily žaludeční vředy a proto musel v roce 1958 odjet z Kanady. V následujícím roce 1959 mu byla udělena medaile za službu vlasti. Po delší léčbě se na chvíli navrátil do Kanady, a to v roce 1962. Poté odjel v témže roce do New Yorku, kde se mu bohužel moc nedařilo. Dopustil se prohřešků hlavně co se týče hospodaření rezidentury. K tomu si samovolně prodloužil dovolenou, aniž by o tom někoho informoval. Za neposlušnost mu byla vystavena důtka. Na odvolání mu byl prohřešek vymazán. Kárné řízení mělo i přes to velké důsledky. Jedním z těchto důsledků bylo odvolání z funkce rezidenta a snížení funkce z náčelníka odboru na zástupce náčelníka odboru. Během pobytu v New Yorku se mu podařilo získat mnoho styků, ale nedařilo se mu je plně využít. Dále zaostávalo stmelování kolektivu na rezidentuře. Navíc se projevila jeho ješitnost, protože si bral každou sebemenší kritiku osobně.

V roce 1964 odjel do Indie, kde se účastnil akce KARNÓ. Cílem této akce bylo dopomoci zdiskreditovat USA a Anglii. Hlavní argumenty proti byly jejich koloniální úmysly. Tato akce se zdařila a díky tomu získal finanční ohodnocení ve formě 1000 KčS a vyznamenání za službu vlasti. Po návratu z Indie se začal objevovat jeden velký problém a to alkoholismus. V roce 1966 byl Louda před disciplinární komisí kvůli řízení pod vlivem. Louda nakonec přešel v roce 1970 z rozvědky do kontrarozvědky. V témže roce mu bylo uděleno vyznamenání za upevňování přátelství ve zbrani III. stupně za akci KARNÓ.

---

¹¹⁷Osoba cizí nebo čs. státní příslušnosti, která má podle prověřených předběžných údajů předpoklad k využití pro plnění některých úkolů čs. rozvědky. ABS archiv bezpečnostních složek [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z <http://www.abscr.cz/data/pdf/pomucky/slovník1s.pdf> s. 75

¹¹⁸Získávání rozpracovaných typů ke spolupráci s rozvědkou. ABS archiv bezpečnostních složek [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z <http://www.abscr.cz/data/pdf/pomucky/slovník1s.pdf> s. 79

¹¹⁹ABS, f. I. S-3, reg. č. 38412 Václav Louda

Velká rána čekala na Loudu a celkově pro Československou rozvědku. Bývalý korespondent ČTK Karel Beran, který emigroval po srpnu 1968 do Rakouska, navázal styk s jednou zpravodajskou službou NATO a vyzradil citlivé informace včetně profilu Loudy. Díky tomu se stal Louda prakticky nepoužitelný pro jakékoliv budoucí rozvědné akce. Ke konci své kariéry byl nadřízenými vyhodnocen jako schopný pracovník, který je všestranně upotřebitelný. I přes toto kladné hodnocení bylo znát, že na něj údajně padla deprese z důtky, která mu byla udělena za řízení pod vlivem alkoholu. Tato deprese se měla projevovala větší podrážděností. Díky tomu proti sobě často poštvoval kolektiv. Zároveň se mu snížilo pracovní nasazení. Poslední povýšení získal v roce 1971 a to do hodnosti podplukovníka. Tři roky na to velmi onemocněl a byl uvolněn na tři měsíce ze služby. Zdravotní potíže přetrvávaly až byl nakonec v roce 1978 na vlastní žádost uvolněn ze služby.

4.2.4.2 Václav „Majer“ Táborský/Šajchů

Táborský se narodil 31. prosince 1931 v Bošilci nedaleko Soběslavy do rodiny hajného. V Bošilci chodil do obecné školy. Patřil k římskokatolické církvi odkud údajně odešel kvůli komunismu. Na konci prvního školního roku zemřel otec a proto, i když všichni byli zaopatřeni, nastalo těžší období. Vychodil čtyři roky obecné školy, pět let měšťanské školy ve Veselém nad Lužicí a tři roky odborné strojírenské školy, kde se vyučil zámečnickem. Začal se zajímat o KSČ k čemuž ho přivedl muž starší sestry, který byl členem. Do strany vstoupil v roce 1947. Služební přísahu vykonal 1. září 1950 a o rok později byl přijat do SNB. Před odjezdem do Londýna se dopracoval na hodnost nadporučík.

17. prosince 1954 odcestoval na rezidenturu Londýn ve funkci zástupce rezidenta Linharta. Postupem času se vypracoval až na pozici rezidenta, kterou zastával od roku 1957. Jeho legalizační funkce byla I tajemník. Ve všech případech šel příkladem ostatním spolupracovníkům.¹²⁰ Údajně měl dobrou autoritu, protože se vždy snažil pomoci a předat dále své operativní zkušenosti. Z hodnocení bychom mohli usoudit, že se jednalo do značné míry o workoholika. Údajně z důvodu velkého pracovního výkonu se objevily problémy mezi ním a rezidentem *Linhartem*. *Linhart* dle Táborského nedostatečně řídil rezidenturu. Táborský velmi kritizoval jeho chování a nedostatečnou konspiraci. Toto byl také jeden z důvodů, proč Táborský vystřídal *Linharta* na místě rezidenta.

Hlavní úkoly v Anglii byly vybudování agenturní sítě a jejím prostřednictvím

¹²⁰ABS, f. PS sign. 2553/31 Václav Táborský s. 65

proniknout mezi emigraci, zjišťovat informace týkající se v první řadě akcí, které emigrace chystala, politický vývoj v Anglii, navázání kontaktu se zpravodajskými službami a státním aparátem, monitorovat konflikty mezi emigracemi, zaměřit se na krajanů v Anglii mající styky a u nichž je předpoklad proniknout přímo do emigrace.¹²¹

K vyhledávání nových a vhodných typů pro rozpracování měly sloužit legálně dostupné tiskoviny. Dopomoci mu mělo převzetí a řízení spolupracovníka Hrušky, což byl obchodní delegát. Ten měl poskytnout co nejvíce informací o emigraci. V neposlední řadě musel splnit rozpracování basí. Ty se skládaly z krajanů, kteří měli předpoklady na informační činnost.

Táborský se musel velmi dobře seznámit s objekty sociální demokracie, agrárníků, krajanů, BBC, letců a dobrovolníků¹²². Velký důraz byl kladen na sledování aktivit emigrantů sociální demokracie, která byla vedena Václavem Majerem.¹²³ Ten byl v té době zástupcem Rady svobodného Československa¹²⁴ se sídlem v USA. Osoby v sociální demokracii, na které se měl Táborský soustředit, byli bývalí poslanci sociální demokracie. Jednalo se o Václava Holuba¹²⁵, Viléma Bernarda¹²⁶ a Viléma Blažeje¹²⁷. V agrární straně se měl zaměřit na dr. Svobodu a dr. Černého. Získání informací o agrární straně mělo dopomoci k lepšímu přístupu do československých legií v exilu.¹²⁸ Velký počet agrárníků zastávalo funkce v této organizaci.¹²⁹ Mezi další organizace, které měl monitorovat, byl Český národní výbor pod vedením bývalého generála Lva Prchali¹³⁰, rozhlas BBC v Londýně a Československé

¹²¹ABS, f. I. S-3, reg. č. 38406 Václav Táborský

¹²²ABS, f. I. S-3, reg. č. 38406 Václav Táborský

¹²³Václav Majer byl ministr sociální demokracie. Po komunistickém převratu utekl do exilu.

¹²⁴Ustavení Rady Svobodného Československa bylo oficiálně zveřejněno 24. února 1949. Tato organizace zastupovala československý exil a emigraci v zahraničí po komunistickém převratu. Rada byla založena v roce 1948. Měla střediska ve Francii, Velké Británii, USA, Itálii, Německu a Argentině. Další menší pobočky vznikly v Evropě. Pro bližší informace např. KAPLAN, Karel, pozn. 10, s. 125, 153.

RAŠKA, Francis D. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa : 1949-1961*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1798-7. S. 14, 43

¹²⁵Poslanec sociální demokracie, který po převratu emigroval do Anglie, kde také zemřel. Po druhé světové válce zastával post generálního tajemníka sociální demokracie.

¹²⁶Poslanec sociální demokracie, který emigroval do Anglie. V Anglii zastával funkci předsedy exilové sociální demokracie

¹²⁷Poslanec sociální demokracie, který emigroval do Anglie. Z počátku zastával funkci předsedy exilové sociální demokracie

¹²⁸Československé legie v exilu měly své hlavní sídlo v Londýně. Tuto instituci založil v roce 1949 generál Alois Liška. Pro bližší informace např. HANZLÍK, František, Karel, KONEČNÝ, Ivana, POLLEY, pozn. 53, s. 33, 66.

¹²⁹ABS, f. I. S-3, reg. č. 38406 Václav Táborský

¹³⁰Prchala se narodil 23. března 1892 v Polské Ostravě. Během první světové války bojoval

kolonie. Kolonie byla organizace československých krajanů žijících ve Velké Británii, kteří měli negativní stanovisko vůči Československu. Dopomoci k proniknutí mu měli být typové. Typy měl taktéž dále rozpracovat¹³¹. Jednalo se o *Jasana*, *Káňu*, *Páníka*, *Havlena* a *Opavovou*. *Káňa* byl člen ÚVV soc. demokracie, který žil v Londýně. V té době se rozváděl s manželkou, která žila v Československu. Rozvod měl být využit k hlubšímu rozpracování. *Jasan* byl bývalý pracovník mládeže soc. demokracie v emigraci. K rozpracování měla posloužit jeho snoubenka, která žila v Československu. Paník *Paník* byl bývalý krajský tajemník soc. demokracie v Pardubicích. K rozpracování měl posloužit jeho bratr, přes kterého byly získány informace o jeho finanční stránce. *Havlen* byl odborářem soc. demokracie a textitOpavová} byla emigrantka, která utekla do Anglie už v roce 1947.

26. dubna 1959 se navrátil do Československa a byl povýšen do hodnosti kapitána. Během svého pobytu v Londýně získal cenné zkušenosti ve výzvědných praktikách. Za odměnu mu byla propůjčena medaile za službu vlasti. V roce 1960 nastoupil na vysokou školu politickou ÚV KSČ, kde si dodělával vzdělání. Ze školy odešel v roce 1964. O rok později mu byl propůjčen řád Rudé hvězdy a v roce 1967 se stal doktorem sociálně politických nauk. Během vstupu Varšavských vojsk zastával názory neshodující se s komunistickou doktrínou, což se ovšem nijak vážněji neprojevalo.

V roce 1969 odjel do Říma, kde střídal tamějšího rezidenta majora Ferdinanda Vidunu¹³². Táborského legalizační funkce byla velvyslanecký rada. Z Říma odjel roku 1976 a byl zařazen do I. zálohy I. správy FMV.

V roce 1970 byl odvolán z funkce náčelníka druhého odboru správy A a byl zařazen do funkce staršího referenta. Nakonec v roce 1973 poprosil o propuštění ze služeb SNB kvůli horšímu zdravotnímu stavu způsobeným infekční žloutenkou. Ze služeb SNB přešel do ústavu pro mezinárodní vztahy. Zde byl hodnocen jako přímý, čestný, velmi pracovitý, pečlivý a výkonný.

---

v řadách legionářů na Sibíři, kde byl povýšen do hodnosti podplukovníka. Po první světové válce odešel do Užhorodu v Podkarpatské Rusi, kde zůstal 12 let. Prchala byl jedním z kandidátů na post náčelníka štábu v Československu. Tuto funkci nakonec dostal generál Syrový, který společně s Benešem osnoval plány jak překazit zvolení Prchali. Díky tomu se Beneš Prchalovi znelíbil. Beneš se navíc snažil všemožně pošpinit Prchalovo jméno. Prchala díky tomu bojoval proti Benešovi na politické úrovni, když odešel do exilu v roce 1939. Více v FIDLER, Jiří. *Generálové legionáři*. Brno: Books, 1999. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7. S. 324, 255.

¹³¹Rozpracování je průnik do objektu nebo do skupiny lidí, kde se získávají informace. ABS archiv bezpečnostních složek [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z <http://www.abscr.cz/data/pdf/pomucky/slovník1s.pdf> s. 46-48

¹³²ABS, f. PS sign. 1559/16 Ferdinand Viduna, narozen 19.12. 1916

4.2.4.3 Vladimír „Kugler“ Koudelka

Koudelka se narodil 14. ledna 1931 v Kojeticích na Moravě do rodiny dělníka. Jak sám tvrdí jeho rodina na tom nebyla z finančního hlediska dobře. Vychodil měšťanskou školu a v roce 1945 začal studovat na gymnáziu, které ukončil v roce 1950. Během studia na gymnáziu vstoupil do strany. V únoru 1948 vytvořil akční výbor na škole, kde se stal jeho předsedou. Po gymnáziu absolvoval tříměsíční politickou školu J. Fučíka v Brně. Poté nastoupil na studium na VŠPHV v Praze, které ukončil v roce 1954. Po studiích, v téže roce, byl přijat do služeb ministerstva vnitra.

V roce 1955 byl povýšen do hodnosti nadporučíka a začal se jazykově vzdělávat kvůli připravovanému výjezdu do zahraničí. Složil jazykovou zkoušku z angličtiny II. stupně. Mezi další jazykové dovednosti patřila ruština a částečně francouzština. Díky znalostem byl navržen do hodnosti rezidenta v Íránu, kam byl vyslán v roce 1956 ve funkci rezidenta. Jeho legalizační funkcí byl III. Tajemník. Ihned po příjezdu před ním ležel velmi obtížný úkol a to rezidenturu vytvořit, jelikož v té době zatím žádná nebyla. V Íránu dlouho nevydržel a po necelém roce se navrátil. Důvod pro odchod byla jeho dekonspirace. Z důvodu dekonspirace neměl moc šanci rozvinout tamější agenturní síť. Byla mu vytýkaná služební nekázeň za to, že si bez vědomí centrály koupil služební vůz.¹³³

Jeho další cílová destinace byla Velká Británie, kam odjel v červnu 1957. Zde zůstal až do 22. července 1961. Během svého pobytu v Londýně byl povýšen do hodnosti kapitána. V hodnoceních byl hodnocen jako iniciativní, rozhodný a obětavý i když nebyl dostatečně připravený na temnější poměry. Vytýkala se mu jeho vznětlivost, která byla přisouzena jeho značné vitalitě a energii. Projevovala se i nekázeň při schůzkách a hlášení odjezdů a příjezdů na ZÚ. V Londýně se měl hlavně zaměřit na instituce ministerstva zahraničí, výbory konservativní a labouristické strany, výbory parlamentu a britské diplomatické korespondenty a monitorovat postoj Británie k obnově jednání mezi Východem a Západem. Podařilo se mu získat dvacet kontaktů. Z toho vytypoval případ *Ward*, u kterého se jevily možnosti korupce a následného naverbování. Nakonec došlo k provalu charakteru jejich schůzek a *Ward* zmizel.

Koudelka měl v roce 1960 několik úkolů. První z nich bylo sledování vývoje britsko-německých vztahů, které byly tehdy napjaté z důvodu odlišného pohledu

¹³³ABS, f. I. S-3, reg. č. 38479 Vladimír Koudelka

na zbrojení, dále sledování a zaslání informací o britském postoji k obnovení jednání mezi Východem a Západem a informovat o vývoji britského postoje v otázkách zastavení zkušek a zbrojení.¹³⁴ Po návratu z Londýna byl nasazen do I. zálohy I. správy MV ve funkci staršího referenta V. odboru.

Od roku 1963, do jeho odjezdu v roce 1967, pracoval ve funkci rezidenta ve Stockholmu, kde řídil tři členy rezidentury. Ve Stockholmu měl hlavně za úkol vytvořit podmínky pro rozvinutí operativní činnosti proti objektům hlavního protivníka v západoevropských zemích.¹³⁵ Legalizační funkce ve Švédsku byla 1. tajemník. V roce 1966 mu byla udělena medaile za službu vlasti.

Během vstupu vojsk Varšavské smlouvy zastával negativní stanovisko. Nesouhlasil s okupací a za vzniklou situaci vinil KSSS. Díky tomu bylo proti němu zavedeno disciplinární řízení. Ze spisů není zřejmé, jakým způsobem na tento postoj reagovali jeho nadřízení.

4.2.4.4 František „Adam“ August

August se narodil 11. července 1928 v Pavlově, který leží v okrese Humpolce. Pocházel z dělnické rodiny kameníka. Vychodil čtyřletou měšťanskou školu a v roce 1943 nastoupil do učení jako automechanik. Právě učení ho upevnilo ve víře v komunismus. Údajný důvod byl velmi mizerný plat, který se pohyboval od 15 do 25 korun. Po třech letech učení vyšel a v roce 1946 nastoupil do zaměstnání v Havlíčkově Brodě. Zde pracoval v automechanické dílně do roku 1946, než vstoupil do služeb SNB. V témže roce vstoupil do KSČ. V roce 1951 zastával funkci zástupce náčelníka pro zpravodajství u III. praporu 5. chebské pohraniční stráže. I když neměl žádné teoretické znalosti, byl vyhodnocen jako jeden z nejlepších na zpravodajském oddělení. Zde také získal jeho první zpravodajskou zkušenost. Později byl navržen svými nadřízenými do zpravodajské školy, což údajně přijal s radostí.

Díky příkladné službě a snaživosti byl povýšen do hodnosti nadporučíka a ještě k tomu dostal vyznamenání za službu vlasti. V roce 1954 se dostal do SSSR, kde vystudoval Vojenský institut MV SSSR se zaměřením na zpravodajství. Zároveň se zde naučil ruskému jazyku. Po návratu ho zastihla osobní tragédie a sice rozvod s jeho manželkou. Do sektoru bezpečnosti se dostal 20. června 1957 v Hradci Králové.

Po důkladné kontrole provedenou nadporučíkem Janem Limem byl August zhod-

¹³⁴AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1957-1960 , kart. 21 s. 250

¹³⁵ABS, f. PS sign. 588/31 Vladimír Koudelka s. 64

nocen jako vhodný pro nástup do služby. Pro přijetí mu dopomohl fakt, že jeho otec František August st. pomáhal během druhé světové války domácím odboji proti nacistickým okupantům. Za tento čin byl zavřen gestapem a odvezen do Malé pevnosti Terezín.

August je ve služebních posudcích veden jako politicky a odborně vyspělý příslušník, který má velmi dobrý poměr k lidově demokratickému zřízení Mezi jeho kladné vlastnosti patřila svědomitost a spolehlivost. Velmi dobře plnil úkoly, které mu byly uloženy. Na druhou stranu nic nedělal ze své vlastní iniciativy, což se mu občas vyčítalo.

Mezi jeho další kladné stránky patřil kladný vztah k ostatním spolupracovníkům, což mělo i stinnou stránku. Občas se vytrácela přísnost, což vedlo k velké shovívavosti k podřízeným. Mezi lety 1956-1957 pracoval u kontrarozvědky v centrále. Od roku 1958 rozpracovával objekty emigrace a rozvědná centra v Anglii. Během práce získal velmi dobré znalosti této problematiky. Dle hodnocení byl shledán jako velmi schopný, protože „má velkou operativní výkonnost, je iniciativní a obětavý, povahově je velmi skromný“.¹³⁶ V roce 1960 byl povýšen do funkce staršího referenta u V. odboru 1 zprávy MV. V témže roce také složil jazykovou zkoušku z anglického jazyka I. stupně. Následně byl povýšen do hodnosti majora a posléze byl vyslán do Velké Británie 24. října 1961, kde setrval až do 5. listopadu 1963. Po návratu dostal vyznamenání za zásluhy o obranu vlasti. Augusta zmiňuje ve své knize Frolík v rámci operace Adámek.¹³⁷ V červenci 1969 byl nasazen na rezidenturu v Libanonu ve funkci staršího referenta. Jeho legalizační funkce byla 3. tajemník. V srpnu téhož roku defektoval a emigroval do USA kvůli tehdejšímu poměru v Československu.

4.2.4.5 Josef „Foltýn“ Konecký

Konecký se narodil 15. ledna 1924 v Třebíči do rodiny pomocného stavebního dělníka. Vystudoval tři roky měšťanské školy a po vychození se chtěl vyučit zedníkem. Během války byl totálně nasazen do říše, odkud utekl a do konce války se skrýval. Po válce nastoupil k Českomoravské cementářské společnosti do funkce pomocného dělníka. Zde pracoval až do nástupu na vojenskou službu v roce 1946. Ve svém útvaru byl dosazen mezi zdravotní důstojníky. V roce 1945 vstoupil společně s rodiči do strany. V roce 1948 byl povýšen do hodnosti desátníka a o rok později se dostal do školy v Jesenících, kde se angažoval a zastával funkci referenta mládeže.

¹³⁶ABS, f. PS sign. 2965/28 František August s. 68

¹³⁷VACHALOVSKÝ, Přemysl, John, BOK pozn. 105, s. 6.

Údajně v roce 1949 opustil církev kvůli komunistické straně, což bylo tehdy jednou z podmínek pro přijetí do SNB. Po vystoupení složil v roce 1949 služební přísahu. Dle prvního posudku z roku 1950 byl vyhodnocen jako politicky vyspělý, třídně uvědomělý, veselý a přímý s jistým vystupováním. U Koneckého můžeme vypozařovat, že vzdělání mu otevřelo možnost práce u rozvědky.

V roce 1954 byl povýšen do hodnosti poručík. Další postup v kariéře ho čekal v roce 1956, kdy se stal náčelníkem 2. oddělení XIII odboru a byl povýšen do hodnosti nadporučíka. Podařilo se mu vyslat jednoho agenta do zahraničí. Mezi další výzvedné úspěchy patřilo vyhledání a získání tři technických pracovníků, z nichž byli dva připravováni na vyslání. Bohužel zatím neznáme jejich jména. Mezi lety 1959–1960 odjel na dvouletý kurz do rozvedné školy v SSSR. Uměl turecky, anglicky, rusky a německy. Díky své dobré jazykové vybavenosti byl vyslán na rezidenturu v Istanbulu odkud se vrátil v roce 1965. Zde zastával funkci zástupce rezidenta s legalizační funkcí 2. tajemníka. V roce 1968 byl opětovně vyslán do zahraničí, tentokrát do Řecka ve funkci rezidenta a legalizační funkcí 1. tajemníka. V Řecku ho zastihla nečekaná situace, která vznikla v Československu a sice vstup vojsk Varšavské smlouvy. Jeho víra v komunismus nijak neutrpěla, ba naopak. Konecký byl ještě více přesvědčený o komunismu. Snažil se rozptýlit veškeré pochybnosti mezi kolegy díky čemuž získal v roce 1970 vyznamenání za přátelství ve zbrani II. stupně.

V Řecku zůstal až do roku 1970, odkud byl 12. února přeložen na rezidenturu v Londýně do funkce rezidenta. V Londýně měl legalizační funkci I. velvyslanecký tajemník. Jeho výjezd byl velmi uspíšený a proto neměl čas na seznámení se s prostředím ani osazenstvem rezidentury. V této době byla londýnská rezidentura hodnocena jako jedna z klíčových. Problém byl v tom, že trpěla velkým podstatem rozvedčků a ti, kteří tam působili byli nedostatečně připraveni. Jediný kdo byl údajně dostatečně připravený byl Jiří Černý¹³⁸ a Arnošt Hejnal¹³⁹, kteří ovšem odmítali dělat svou výzvednou činnost. Oba to údajně zdůvodňovali tím, že je jejich legalizační funkce příliš časově náročná.

Konecký se velmi osvědčil. Do funkce rezidenta byl zvolen díky své dostatečné kvalifikaci podle jeho nadřízených. Měl dobré organizační schopnosti a byl velmi svědomitý při plnění služebních úkolů. Jeden z jeho hlavních úkolů bylo obnovení spolupráce mezi Československem a britským parlamentem. Zároveň měl sbírat informace o atmosféře v britské vládě.¹⁴⁰ Adaptace na tamější prostředí proběhla re-

¹³⁸O této osobě se píše později v této práci

¹³⁹ABS, f. PS sign. 4883/23 Arnošt Hampl krycím jménem Hejnal

¹⁴⁰AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart. 126 s. 163

lativně rychle. Díky tomu dosahoval velmi dobrých výsledků. Během jeho pobytu se mu podařilo rozvinout širokou vyhledávací činnost, která byla využita k informační činnosti a k výběru a následného rozpracování typů. Povedlo se mu zverbovat typy *Kasíka*, *Chmela* a *Posla*. Dále obnovit kontakt se *Zázvorkem*.

Kasík byl nakonec vyhodnocen jako nevyhovující, protože bylo velké podezření, že spolupracuje s britskou kontrarozvědkou. Druhý *Chmel* byl naplno využit a byly získány užitečné materiály. Pohyboval se především v kruzích emigrace. Třetí typ *Posel* nebyl rozpracován kvůli nařízení STOP stavu, který později zapříčinil odjezd Koneckého z rezidentury. Největší úspěch se ukázal v případě *Zázvorka*. Byl nejproduktivnější co se týče zpravodajské činnosti a proniknutí do bází.¹⁴¹ Povedlo se mu infiltrovat do NATO-NAA¹⁴², kde typoval britské členy. Konecký se dále podílel na kontrolních a prověřkových opatření *Ipeka*, *Lojzi*, *Andrase* a rovněž řídil ideoagenturu. V neposlední řadě pokrýval velkou stykovou síť ve sněmovně lordů v parlamentu, mezi diplomaty a v tisku.¹⁴³ V roce 1972 se měl soustředit na sledování vnitropolitického vývoje ve Velké Británii, na styky s britským parlamentem a mimo jiné měl monitorovat situaci v Severním Irsku.¹⁴⁴

Konecký musel řešit během svého působení i „rozkol“ na rezidentuře. Jednalo se o problém mezi rezidenturou a ZÚ. Při příjezdu byl velvyslancem Růžek, který měl velké výhrady vůči rezidenturám v zahraničí. Bylo to dané tím, že dle jeho názoru Koneckého předchůdci spíše holdovali alkoholu než práci. Po příjezdu nového tituláře Žemli se situace ještě o trochu zhoršila. Žemla šikovně používal rozhodnutí z Československa ve prospěch ZÚ, ale ne rezidentury. Tím se údajně snažil znemožnit rozvědnou práci. Rozvědčíci měli plné ruce práce s jejich legalizující agendou a neměli čas na rozvědnou práci. Došlo to až tak daleko, že se jednoho večera opil a snažil se poštvat rozvědčíky proti rezidentuře. Situace se ještě přiostrčila v roce 1973, kdy byl Žemla pozván k Růžkovi. Žemla se veřejně distancoval od rezidentury a to nejen před československou, ale i před britskou veřejností. Informace o postupu proti Žemlovi nebyly dohledány.

Hlášení z roku 1973 také odkrývá, že Britská kontrarozvědka začala vyvíjet velký psychologický nátlak na jednotlivé pracovníky rezidentury. Například inscenovala

¹⁴¹Báze je okruh všech osob se vztahem k objektu rozvědného zájmu nebo s možnostmi plnit pomocné úkoly, z něhož příslušníci rozvědky vybírají typy k budování a rozšiřování agenturní sítě. ABS archiv bezpečnostních složek [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z <http://www.abscr.cz/data/pdf/pomucky/slovník1s.pdf> s. 4

¹⁴²North Atlantic Association

¹⁴³ABS, f. I. S-3, reg. č. 39088 Josef Konecký

¹⁴⁴AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1972, kart. 132

vloupaní do bytů, noční telefonáty, sledování nebo podsouvání dezinformací. Z tohoto důvodu, a ještě z důvodu několika procesů s lidmi, kteří údajně pracovali ve prospěch Československa, byl 14. dubna 1973 vydán vedením rozvědky rozkaz o zákazu operativní činnosti na rezidentuře Londýn.¹⁴⁵

Ke konci své služby v Londýně se Konecký stal prvořadým objektem zájmu britské kontrarozvědky. Na ZÚ byl zaslán dopis tituláři, ve kterém byl seznam jmen lidí, kteří jsou podezřeni ze špionáže ve prospěch Československa. Konecký byl uveden jako hlavní podezřelý. To mělo za následek přípravu na odjezd zpět do Československa. Zároveň byl podán návrh na jmenování Černého¹⁴⁶ do funkce rezidenta v Londýně. Konecký odjel z Londýna 17. července 1973. Díky své příkladné a výborné službě dostal odměnu ve výši 5.000 Kčs a čestný odznak SNB. Po návratu byl dosazen do funkce zástupce náčelníka 42. odboru I. správy federálního ministerstva vnitra. V roce 1980 požádal o uvolnění z SNB. Při odchodu mu byla udělena medaile za službu v SNB a za jeho dobrou práci, která trvala 31 let.

4.2.4.6 Bohuslav „Dub“ Laška

Laška se narodil 25. února 1931 v Hrbově u Havlíčkova Brodu. Jeho rodiče byli hospodáři. Jak sám tvrdí v životopise, jeho rodiče se hodně nadřeli a pocházeli spíše z chudé vrstvy lidí. Po vychození obecné školy v roce 1945 se přihlásil do měšťanské školy v Polné, kam nebyl ovšem přijat. Z důvodu nepřijetí do školy navštěvoval od roku 1946 obecnou školu, kde vychodil první tři roky. Během okupace nebyl nikdo z jeho rodiny politicky činný. Po osvobození od nacistů se jeho rodina přihlásila do KSČ a sám Laška nastoupil do čtvrtého ročníku měšťanské školy, což ukazuje, že členství v komunistické straně mělo značné výhody. Mezi lety 1945–1946 navštěvoval jednoroční učební kurz, který navazoval na čtvrtý ročník měšťanské školy. Poté odešel do hornického učení. V roce 1946 musel zanechat učení, protože jeho otec byl upoután na lůžku kvůli reumatismu a jeho bratr byl mimo domov na brigádě. V roce 1947 podal přihlášku do KSČ. Následovně nastoupil do učení ve Stalinových závodech u Mostu, kde opětovně zažádal o členství KSČ.

Ve Stalinových závodech se velmi angažoval a se svým mistrem založil Labutí úderku. Jeho funkce v této organizaci spočívala ve „verbování“ dalších učňů do strany a organizování politických kroužků, kde působil ve funkci výchovného referenta. V roce 1949 začal chodit do okresní politické školy v Cínovci. Zde byl vyhodno-

¹⁴⁵AMZV, f. TO 1970-1974 Tajné VB, sign. 061/413 kart. 6

¹⁴⁶Černý byl zástupce rezidenta. Píše se o něm později.

cen jako třídě uvědomělý a značně politicky vyspělý. V následujícím roce se dostal až na místo místopředsedy výboru dílenské organizace. Celkově se velmi politicky angažoval a údajně dosahoval velmi dobrých výsledků. Díky tomu byl doporučen na první ročník přípravného kurzu pro pracující ke studiu na vysoké škole. Laška si ovšem zvolil cestu práce na ministerstvu vnitra, tehdy známé pod označením ministerstvo národní bezpečnosti. Nejprve nastoupil do školy MNB, která trvala osm měsíců a poté šel rovnou do I. Správy, čili do rozvědky, kde vykonal služební přísahu 19. dubna 1951.

V roce 1951 byl navržen do hodnosti strážmistra. Zároveň vykonal zkoušku z francouzštiny a angličtiny II. stupně. O rok později byl povýšen do hodnosti podporučíka a oženil se s Jarmilou Vrbnickou, se kterou se rozvedl v roce 1966. V roce 1954 vedl rezidenturu New Dillí. Jeho legalizační funkcí byla III. tajemník. Během pobytu v New Dillí byl vyhodnocen jako jeden z nejschopnějších z odboru, velmi poctivý a svědomitý co se týče samostudia jazyků. Po návratu byl povýšen do hodnosti poručíka. V roce 1956 dostal vyznamenání za službu vlasti a o dva roky později byl přijat do SNB.

Díky jeho práci získal v roce 1963 vyznamenání za zásluhy o obranu vlasti a o další dva roky byl povýšen do hodnosti majora. Další destinací, kam byl vyslán, byla zvolena Ghana v Tanzánii a to v roce 1967. Zde byl jmenován do funkce specialisty. V hodnoceních byl kritizován za to, že nebyl dostatečně tvrdý na své podřízené a dělal práci za ně. V roce 1968 jeho sestra emigrovala do Kanady díky čemuž byl pod dohledem.

I přes emigraci sestry byl 15. listopadu 1970 vyslán do Londýna na rezidenturu, kde setrval až do 9. října 1972. Zajímavé je, že za normálních okolností, když někdo z rodiny emigroval, dostávali členové rozvědky zákaz cestování do ciziny. Tudíž můžeme usoudit, že měl velkou důvěru ze strany Československa. Další důvod pro vyslání můžeme hledat v nedostatku lidí na rezidentuře. Ve Velké Británii sloužil ve funkci zástupce rezidenta *Foltýna*. Laška byl odvolán kvůli provokacím britské služby.

V Londýně měl legalizační funkci I. tajemníka čs. ZÚ. Jeho zaměření měla být novinařina. Laškův úkol byl vytvořit předpoklady pro vytvoření československo-britské kulturní společnosti, které měly sloužit k získání informací o vývoji situace v Británii. Dále měl sledovat antikomunistickou ediční činnost, získat informace o autorech těchto publikací, sledovat a dle možností ovlivňovat činnosti Střediska pro styky se ZSS, vyhledávat a doporučovat kulturní akce, které by odpovídaly

československým zájmům. V neposlední řadě měl spolupracovat s dopisovateli ČTK a československým rozhlasem, udržovat osobní styk s politickými novináři předních deníků, časopisů, televize a rozhlasu, a v neposlední řadě monitorovat společně s Melicharem a Karkánem činnost československé emigrace.¹⁴⁷ Ve výkazu činnosti z roku 1970 se také dozvíme, že rezident odjel a starost o rezidenturu spadla na Lašku. Laškův hlavní úkol byl zabezpečit rozpracování objektů, seznámit se s agendou tiskového pracovníka, při čemž navázal mnoho kontaktů z nejrůznějších novin, například *The Guardian* nebo *The Financial Times*. Dalším úkolem bylo charakterizovat hlavní studentské organizace ve Velké Británii na základě studentských výpovědí. Tyto organizace se skládaly z emigrantů. Jednou z nich byla, *Mara* která později souhlasila se spoluprací proti čs. emigraci v Anglii.

Během svého pobytu, kromě úkolů zmíněných výše, se podílel na dvou velkých úkolech. Prvním bylo rozpracovat *Charlese*, britského fotoreportéra. Ten podával informace o Radio Liberty.¹⁴⁸ Dalším úkolem bylo sledovat *Oldenburga*, britského státního příslušníka patřícího do SIS. *Oldenburg* osnoval plány mezi lety 1969–1970 proti Československu. Laška měl zjistit co tyto plány obsahují a jak je překazít.

Laška se měl opětovně zaměřit v roce 1971 na publikační činnost československé emigrace, monitorování tisku a novinářů, spolupráci s vládními výbory pro cestovní ruch, sledování československé politické emigrace a v neposlední řadě udržování styku a monitorování Ligy britsko-československého přátelství. K jeho povinnostem dále přibýlo přímé monitorování vývoje československých politických organizací a navázání kontaktů s předními novináři s cílem jejich získání.¹⁴⁹

Dle hlášení ze 4. listopadu. 1971 se k němu dvakrát vloupala britská kontrarozvědka, což se stalo díky pracovníci ČEDOKU Ludmile Trmalové, která donášela britské kontrarozvědce.¹⁵⁰ Trmalová pracovala u Lašků, kde hlídala jeho děti. Provdala se za Brita a poté, co byla odhalena jako informátor britské kontrarozvědky, se odstěhovala do Francie. Toto byl také jeden z důvodů pro urychlené odvolání Lašky z rezidentury. Hrozilo, že proti němu začne britská kontrarozvědka osnovat plány. Jeho odjezd měl být pro něj velkým překvapením. V den, kdy se tuto informaci dozvěděl, také odjel.

¹⁴⁷AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart. 126 s. 160

¹⁴⁸ABS, f. I. S-3, reg. č. 38425 Bohuslav Laška

Radio Liberty je sesterské rádio Rádía svobodná Evropa. Jedná se o rádio dotované Americkou vládou, které vysílá do východních zemí a do části Asie. Na rozdíl od Svobodné Evropy, která vysílala do satelitních zemí SSSR, Radio Liberty vysílalo přímo do SSSR.

¹⁴⁹AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1972, kart. 132

¹⁵⁰ABS, f. I. S-3, reg. č. 38425 Bohuslav Laška

Po návratu do Československa 9. února 1972 dokončil právnickou fakultu UK. V roce 1973 byl povýšen na podplukovníka a v roce 1976 se stal náčelníkem oddělení odboru pro politicky výchovnou práci. Během jeho působení v této funkci dostal odznak za vzorného pracovníka veřejné bezpečnosti. Konec jeho kariéry ovšem nebyl moc příjemný. Ke konci „zvlčil“ a začal velmi porušovat pravidla rozvědky. V roce 1980 se například dopustil přestupku, že prozradil svou identitu příslušníka sboru národní bezpečnosti. Jeho trestem mu byl snížen plat o 5 % na dva měsíce. Na úplném konci kariéry v roce 1985 dostal medaili za upevňování přátelství ve zbrani II. stupně a to za to, že pomáhal etiopské komunistické straně při řešení tamějších ideových problémů.

4.2.4.7 Jiří „Nedbal“ Černý

Černý se narodil 11. července 1928 v Praze do rodiny vysokoškolského učitele. Jeho otec byl doktorem a zároveň děkanem na ČVUT. Po roce 1945 vstoupil do KSČ. Hned po vstupu se začal angažovat. V roce 1946 byl jednatelem a tělovýchovným referentem. V roce 1949 vystudoval gymnázium a poté nastoupil na lékařskou fakultu UK, kterou ovšem nedostudoval. Během studia pracoval ve funkci asistenta na ČVUT, kam se dostal díky svému otci. Studium na vysoké škole mu dopomohlo získat kontakty a zároveň se seznámit s významnými lidmi. Během studentských besed se například setkal se Šlingem¹⁵¹. Jeho otec měl na těchto besedách pronášet protistátní řeči, což Černému moc nepomohlo v kariéře. Došlo to tak daleko, že se jeho otec měl údajně podílet na připravovaném státním převratu.

Během svých studií navázal kontakt se svou budoucí přítelkyní Petráčkovou. Jejich vztah měl velmi dramatický konec. Petráčková chvíli bydlela u Černých, ale po nějaké době se rozešla s Jiřím Černým. 13. června 1951 jí zastavili muži. Ti jí nutili k tomu, aby se pomstila rodině Černým za to, že už u nich nemůže bydlet. Petráčková odmítla a muži jí otrávil. Na následek otravy zemřela. Ještě před smrtí stačila zavolat a požádat o pomoc. Když ovšem záchranná služba přijela, bylo již pozdě. Můžeme se domnívat, že tato akce byla vedena proti rodině Černých ze strany státu. První indicie je ta, že muži věděli pozoruhodně mnoho informací o rodině Černých.¹⁵²

Druhá indicie je ta, že rodině Černých nebyla poskytnuta zpráva z pitvy a byly jim

¹⁵¹Šling byl vysoký komunistický hodnostář, který padl v 50. letech jako oběť politických procesů. Byl jeden z obžalovaných v Procesu s protistátním spikleneckým centrem Rudolfa Slánského.

¹⁵²ABS, f. PS sign. 1424/26 Jiří Černý s. 64, 66
Petráčková stačila vše říci po telefonu záchranné službě.

odepřeny veškeré informace. Po nějaké době se do vyšetřování pustila StB, která podala informaci pro rodinu Černých. Petráčková byla opravdu otrávená a kauzu uzavřeli s tím, že spáchala sebevraždu z nešťastné lásky.

Černý byl v roce 1950 přijat do služeb MV. V roce 1951 pracoval ve funkci zástupce rezidenta ve Washingtonu s legalizační funkcí atašé. Spolu s ním odjela i jeho žena Marie. V témže roce byl jmenován štábním strážmistrem. Během prověrky v roce 1952 byl shledán jako velmi inteligentní a dobrý organizátor. Na druhou stranu byl slabý po odborné stránce, což mu dělalo potíže při práci, se kterou si občas nevěděl rady. Další problém byl ten, že neměl dostatečně vyvinutý cit pro své krajany. Je zajímavé, že tato charakteristika se objevila jen v prvním posudku. V dalších posudcích se tyto negativní stránky neobjevovaly. Je možné, že se aklimatizoval. Další možnost je, že jádro problému tkvělo v konfliktu mezi Černým a Voborným, který ho prověřoval. I přes tento negativní posudek byl v roce povýšen do hodnosti podporučíka. Z rezidentury Washington se vrátil v roce 1953 na čez se mu narodil první syn Pavel a v roce 1954 syn Ivan.

V roce 1954 odjel na rezidenturu v Káhiře. Zde opět působil ve funkci rezidenta až do roku 1961. Jeho legalizační funkce byla I. tajemník. Působení na Káhirske rezidentuře můžeme hodnotit jako největší posun v jeho kariéře. V roce 1954 byl povýšen do hodnosti poručíka, o rok později dostal hodnost nadporučík a v roce 1958 hodnost kapitána, dále dostal vyznamenání Za službu vlasti a vyznamenání Za zásluhy o obranu vlasti. Rezidenturu vedl velmi dobře což se odráželo i v jeho hodnocení, kde byl vyhodnocen jako politicky velmi vyspělý, oblíbený v kolektivu s výbornými organizačními vlastnostmi. Po návratu z Egypta byl jmenován zástupcem náčelníka 8. odboru. Po krátké době byl převelen na 6. odbor, kde zastával funkci náčelníka. V roce 1963 byl povýšen do hodnosti majora. V témže roce odcestoval do SSSR, kde nastoupil do rozvědné školy. Z SSSR se vrátil v roce 1964.

Po návratu byl v témže roce přesunut na 3. odbor, kde zastával funkci zástupce náčelníka. Zde pracoval na tzv. malých zemích NATO. V roce 1967 odjel na rezidenturu Stockholm, kde řídil rezidenturu. Jeho legalizační funkce byla I. Tajemníka. Hlavním úkolem, vedle vedení rezidentury, bylo vyhledávání veškerých informací co se týče NATO. Ze Stockholmu se navrátil v roce 1970. V témže roce byl povýšen do hodnosti podplukovníka a zvolen do výboru ZO KSČ.¹⁵³ V této funkci byl dva roky a poté byl převelen na rezidenturu Londýn jako zástupce rezidenta s legalizační

---

¹⁵³Závodní výbory KSČ spadaly pod oddělení masových a sdělovacích prostředků – sloužily k propagandě.

funkcí I. Tajemníka.

Před výjezdem byl znám fakt, že je Černý provalen a to díky defektorům Bittmanovi a Frolíkovi. I přes to byl vyslán na rezidenturu, kde působil od 21. srpna 1972 do 22. února 1974. Britská kontrarozvědka vyvíjela ihned nátlak na Černého. S největší pravděpodobností díky provalu . Vzkázala mu, přes její československý kontakt, že zná podrobnosti o jeho působení ve Stockholmu, za které by byl doma soudně stíhán.¹⁵⁴ Zastrasování bylo s největší pravděpodobností způsobené právě provalem a i šancí pro naverbování Černého do britských služeb. Po návratu z Londýna působil několik let na MV. Od roku 1980 se živil jako odborný učitel na I. stupni. Svoji kariéru ukončil v roce 1985, kdy byl uvolněn ze služebního poměru příslušníka SNB, protože splnil podmínky nároku na starobní důchod.

4.2.4.8 Josef „Hradil“ Houžvička

Houžvička se narodil 1. října 1937 v Kolíně do rodiny nemajetných rodičů. Jeho otec byl podkovář. V Kolíně prožil celou okupaci, po které se přestěhoval do Prahy na Smíchov, kde navštěvoval střední školu. V roce 1960 dokončil právnickou fakultu na univerzitě Karlově v Praze, kde se politicky angažoval jako člen výboru ČSM.¹⁵⁵ Dosahoval velmi dobrých výsledků i když, jak sám tvrdí v životopise, se potýkal s problémy.¹⁵⁶ Problémy byly údajně způsobeny hlavně kvůli jeho až moc velké snaživosti. Ta měla prý za následek, že dělal práci za studenty a tím kazil kolektiv. Po vychození Karlovi univerzity nastoupil do školy pro důstojníky v záloze. Zde dosáhl na hodnost podporučíka. Při vojenské službě, kterou nastoupil roku 1961, se zúčastnil roku 1963 vojenské přehlídky během které byl přijat do KSČ. O rok později byl přijat do strany.

Houžvička byl velmi jazykově vzdělaný. Jak se můžeme dočíst z jeho personálního spisu uměl anglicky, rusky, částečně španělsky, německy, francouzsky a později přibral i italštinu, kterou se učil přímo v Itálii v rámci své výzvědné činnosti. Z hlášení z roku 1964 byl charakterizován jako velmi disciplinovaný a díky tvrdé práci získal velmi dobré platové ohodnocení. V roce 1965 se oženil a o rok později se mu narodil syn Jan. Druhý syn Milan se narodil v roce 1970. V roce 1966 byl přeložen na MV, kde se opět v hlášení objevilo, že je velmi schopný a snaživý. O rok později nastoupil do rozvědky, kde se ihned začal zdokonalovat v anglickém jazyce,

¹⁵⁴ABS, f. I. S-3, reg. č. 39088 Josef Konecký

¹⁵⁵Československý svaz mládeže

¹⁵⁶ABS, f. PS sign. 1930/37 Josef Houžvička s. 83

ze kterého udělal jazykovou zkoušku I. stupně.

Během vstupu vojsk Varšavské smlouvy zapochyboval, což se mu vyčítalo, ale vzhledem k jeho dosavadním výsledkům a hodnocení bylo toto zapochybování přehlíženo. Dokonce byl vyhodnocen jako kandidát pro práci v rozvědce, ke které se nakonec dostal. V roce 1972 byl vyslán na rezidenturu Řím kvůli své výborné italštině. Zde působil ve funkci staršího referenta s legalizační funkcí III. tajemníka. Za období v Římě si vysloužil vyznamenání za službu vlasti a vyznamenání za zásluhy o obranu vlasti. V roce 1975 získal vyznamenání za službu vlasti.

Později byl, díky své jazykové vyspělosti, vyslán 1. ledna 1984 do Londýna ve funkci rezidenta. V Londýně setrval až do roku 1986. Musel být odvolán kvůli dekonspiraci. Objevil se jeden proval Hora a tím se dekonspirovali všichni členové rezidentury. Za tímto provalem stál Bohumír Šeda¹⁵⁷, který s Houžvičkou pracoval mezi lety 1982-1984 v Londýně. Houžvičkovu hodnocení z tohoto období je rozporuplné. Na jedné straně byl chválen za jeho osobní operativní činnost, ale na druhou stranu byl kritizován za špatné vedení rezidentury obzvláště u stmelování pracovního kolektivu. Vytýkalo se mu hlavně, že nebyl dostatečně přísný na své lidi. I přes to byl po návratu z Londýna povýšen do hodnosti podplukovníka. V roce 1989 poprosil o propuštění z SNB. Odůvodnil to tak, že reorganizace úseku, ve kterém pracoval, mu znemožňuje práci.

Houžvičku bychom mohli bez nadsázky nazvat veteránem v době, kdy odcestoval do Londýna. Jeho legalizační funkce byla velvyslanecký rada II. třídy. Vydal se tam svým osobním vozem spolu s rodinou. Měl velmi dobrý výcvik, který absolvoval v roce 1972, kdy odjel do Itálie. Anglické prostředí bylo jiné, proto musel podstoupit další dodatečná cvičení například proti sledování.¹⁵⁸ Do Anglie jel ještě s *Kroptou*. Nebylo zatím dohledáno o koho se jedná, takže nemůže říci, zda je to krycí jméno nebo příjmení. Společně jim bylo nařízeno, aby více rozpracovali organizaci Amnesty International.¹⁵⁹

V Anglii měl mnoho úkolů, které se skládaly převážně z rozpracování objektů NATO a USA. Při objektu NATO měl za úkol rozpracovat a získat informace o za-

---

¹⁵⁷ABS, f. PS sign. 1427/43 Bohumír Šeda, narozen 21. prosince 1943. Krycím jméno *Maňák*, v Londýně operoval od 3. dubna 1979 až do 2. května 1984.

¹⁵⁸ABS, f. I. S-3, reg. č. 39827 Josef Houžvička

¹⁵⁹Amnesty International je hnutí, které se zabývá dodržováním lidských práv. Jsou známý tím, že provádějí rozsáhlé kroky pro zlepšování podmínek pro politické vězně. Tato organizace poskytovala výborné možnosti jak hlouběji proniknout do jinak špatně přístupných míst. Organizace byla založena v roce 1961 britským právníkem Peterem Benensonem na základě uvěznění dvou portugalských studentů. Více na Amnesty international [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/who-we-are/>

stoupení Anglie a jejich síle. V případě USA se měl zaměřit na vojenské objekty v Británii. Zároveň měl připravit podmínky pro průnik agentury do zmíněných objektů. Dále měl získat informace o postoji USA a NATO ke zvyšujícímu se jadernému arzenálu, o zahraniční politice USA a NATO proti ČLR a jejich rozporech a v neposlední řadě rozložení sil a ekonomickému stavu.

Další úkoly se skládaly z navázání kontaktů s britskými odbory Trade Union Atlantic Committee, pokusit se proniknout do British International Studies Association; Science Policy Research of University of Sussex a Institute for Study of Conflict. Mnoho dalších úkolů se opakuje nejen u Houžvičky, ale také u dalších vyslaných členů rezidentury. Mezi tyto úkoly patřilo například získávání nových informací a styků s osobami nebo plnit úkoly zadané centrálou. Objekty, kam se Houžvička přímo neinfiltroval, ale vyslal rozvědčíky, jsou Socialistická internacionála kam vyslal Pavla Znachora¹⁶⁰, ČLR kam vyslal Vladimíra Švejdu¹⁶¹ a Jana Maláska.¹⁶²

Práce na objektech NATO a USA byla nedostatečná. Důvodem bylo zostření, už takhle dobré obrany vůči špionáži a kvůli volbám, které vyhrála konzervativní strana v čele s Margaret Thatcherovou¹⁶³. Thatcherová se otevřeně přihlašovala k proamerické politice a výrazně vystupovala proti komunismu a Sovětskému svazu. Sama se hlásila k odkazu Winstona Churchilla, který definoval britskou zahraniční a obranou politiku jako tři navzájem se prolínající kruhy. Jeden kruh představuje Evropu, druhý představuje Commowealth a třetí partnerství Británie a USA.¹⁶⁴

U Thatcherové stálo partnerství mezi Velkou Británií a USA na prvním místě. Díky tomuto postoji vůči USA měla Thatcherová vysoké postavení při definování vztahů USA a SSSR. Vztah Thatcherové a SSSR byl přímý opak jejího vztahu k USA. SSSR chápala jako hlavního nepřítele.¹⁶⁵

Další problémy, se kterými se musela Československá rozvědka potýkat byly neexistující agenturní sítě. Navíc britská tajná služba předběhla Československou službu v získávání lidí, protože „*objekt NATO je prakticky pokrýván styky z britských*

---

¹⁶⁰ABS, f. PS sign. 1427/43 Pavel Znachor

¹⁶¹ABS, f. PS sign. 2227/51 Vladimír Švejda

¹⁶²Personální spis nedohledán. Naroděn 29. ledna 1949, krycí jméno *Bezruč*

¹⁶³Margaret Hilda Robertsová budoucí Thatcherová se narodila 13. října 1925 v Granhamu. Během svého studia na Oxfordu se přikláněla ke konzervativní straně Británie. Mezi roky 1959-1970 se stala členkou dolní sněmovny a mezi lety 1970-1974 byla ministryní školství a vědy. Do čela vlády se dostala v roce 1979 a zůstala tam až do roku 1990.

FAJMON, Hynek, pozn. 73, s. 29, 35.

¹⁶⁴FAJMON, Hynek, pozn. 73, s. 286.

¹⁶⁵FAJMON, Hynek, pozn. 73, s. 287, 289.

mírových organizací“.¹⁶⁶ USA se podařilo rozpracovat přes styky s americkými novináři v Londýně a dále přes styky na japonském ZÚ. I přes to byly výsledky velmi chabé. Co se týče objektů ČLR a Socialistické internacionály, oba dosáhly překvapivě dobrých výsledků. Na objektu Socialistické internacionály se jim podařilo vytvořit předpoklady ke styku s generálním tajemníkem P. Vaananenem, který měl být v budoucnu rozpracován. Objekt ČLR měl také předpoklady pro rozpracování a v návaznosti na tento objekt měly být rozpracovány další Čínské objekty.

V roce 1983 byla rezidentura vytížena jen na 62,7 % což bylo „*hluboko pod úkoly stanovenými nařízením NO*“. Dobrých výsledků dosáhla v získávání dokumentů. Získali celkově 30 kvalitních dokumentů s velmi vysokou využitelností přes 90 %. Celkově byl rok 1983 hodnocen velmi špatně. Nepřispíval k tomu fakt, že byli vypovězeni dva českoslovenští pracovníci. Následně se ještě více zesílila aktivita speciálních služeb v druhém pololetí, kvůli sledování britských diplomatů v Praze. V roce 1984 se plán nezměnil až na to, že rezidentura dostala od centrály za úkol více pracovat na získávání informací a zlepšení agenturní sítě. I když se ukázalo zlepšení, informace a aktivita byly stále na velmi nízké úrovni.

Obrat na rezidentuře se objevil až v roce 1985. Došlo k velkému nárůstu získaných informací a také námětů na akce. Zlepšení se objevilo i v operacích NATO. V roce 1985 se měla rezidentura zaměřit hlavně na raketové základny, výstavbu britského jaderného potenciálu a případné kosmické zbraně. I přes zlepšení byla opět vytýkána malá styková a vyhledávací činnost, špatné systematické rozpracování styků a možností k objektům zájmu. Houžvička v tomto roce odcestoval zpět do Českoslovenka kvůli již zmíněnému provalu.

4.2.5 Další členové rezidentury

Vedle rezidentů operovali na území Británie i další členové rezidentury. Pokud zvolíme drobnou metaforu, můžeme je chápat jako „svaly“ rezidentury. Tito lidé obstarávali výzvědnou činnost, která byla později hodnocena rezidentem. Bylo vybráno celkově 7 zástupců. Výběr byl více méně náhodný z důvodu variability. Jak se ukáže, někteří „obyčejní“ členové rezidentury byli velmi zdatní a dosahovali dobrých výsledků.

---

¹⁶⁶ABS, f. I. S-3, reg. č. 39827 Josef Houžvička

4.2.5.1 Václav „Čepelák“ Červený

První zmíněný se jmenuje Václav Červený. Narodil se 1. března 1932 v Domažlicích. Zde také navštěvoval obecnou školu od roku 1938. Do roku 1943 pracoval jako řidič a později odešel, aby se stal strojníkem. Od roku 1946 až do roku 1948 byl v Junákovi. V roce 1947 nastoupil do učení v soukromé firmě. Zde se učil elektrotechnikem a při tom navštěvoval odbornou školu a v roce 1950 se vyučil. Po vyučení pracoval jeden rok v Ervěnicích, kde vynikal. Údajně byl jeden z nejlepších pracovníků. Poté nastoupil jako strojník v Domažlické elektrárně. V roce 1955 nastoupil do služeb MV. Mezi roky 1962–63 navštěvoval anglický kurz, kde úspěšně splnil ústní i písemnou zkoušku II. stupně. Toto ho předurčilo pracovat v anglicky mluvícím prostředí.

Po nejrůznějších funkcích mu byla přidělena v roce 1963 legalizační funkce II. velvyslaneckého tajemníka na zastupitelském úřadě v Londýně. Zde měl za úkol pracovat na objektu ministerstva zahraničí a zpracovávat německé base ve Velké Británii zaměřené zejména na německé novináře a celkově „německé kolonie“.¹⁶⁷ Zároveň měl rozpracovávat některé pomocné objekty mezi které patří Wiener Library, Chatham House a Institute of Strategic Studies. Po návratu do Československa v roce 1968 pracoval na úseku zaměřeném na Británii.

Během pobytu v Londýně zastával několik stranických funkcí. První z nich byl místopředseda výboru ZO. Následovně místopředseda a předseda Hlavního výboru KSČ při ZÚ Londýn. V roce 1968 byl členem HV. Během roku 1968, když přišlo Pražské jaro, přijelo do Londýna mnoho studentů a mladých lidí. Pokoušel se je společně s kolegy přemluvit, aby se vrátili do vlasti. Údajně byl velmi úspěšný. Jak píše „z 2 400 mladých se podařilo přesvědčit k návratu do konce října 1968 přes 2 300“.¹⁶⁸ Zda toto odpovídalo realitě zůstává otázkou. Můžeme spekulovat, ale toto číslo je spíše nadnesené. Z Londýna se vrátil 4. prosince 1968.

V roce 1969 mu byl udělen II. stupeň stranického trestu „důtka“ z důvodu prohřešků. Bylo to způsobeno právě vstupem Sovětských vojsk na území Československa území. Jak je napsáno v hlášení, připojil se ke generální stávce na ZÚ a povolil, aby se zprávy tzv. legálního rozhlasu předávaly britskému tisku včetně informací o „únosu dcery s. Bilika z VB“.¹⁶⁹ Tvrzení ovšem odmítá ve svém vyjádření ke služebnímu hodnocení ze dne 11. března 1970.¹⁷⁰

¹⁶⁷Důvod pro nasazení Červeného na Němce v Británii byl ten, že uměl velmi dobře německy

¹⁶⁸ABS, f. PS sign. 2719/32 Václav Červený s. 21

¹⁶⁹ABS, f. PS sign. 2719/32 Václav Červený s. 119

¹⁷⁰ABS, f. PS sign. 2719/32 Václav Červený s. 125

Za jeho služby vlasti mu byl dvojnásobně zvýšen plat a uděleno vyznamenání Za zásluhy o obranu vlasti. Dále se zmiňuje o zradě několika kolegů mezi nimiž je i Bittmann, díky čemuž se vystavil nebezpečí prozrazení při dalším pobytu v zahraničí. Osobně se s ním neznal.

Hodnocení bylo velmi kladné. Během svého pobytu intenzivně pracoval a navázal mnoho užitečných kontaktů a také se mu podařilo „rozpracovat“ několik potencionálních agentů. Bohužel u mnoha těchto potencionálních agentů StB nebylo naverbování úspěšné. Dále se mu podařilo během pobytu v Londýně vytypovat několik objektů potencionálně použitelných pro špionážní centrálu. Mezi jeho další úspěchy bylo opětovné navázání styku s agentem Gustavem. Ve výsledném hodnocení se píše že „má dobré znalosti služebních předpisů, rozkazů nařízení a umí je také ve své praktické činnosti uplatňovat“¹⁷¹ Jeho odborný profil hodnocení byl velmi dobrý.

4.2.5.2 Josef „Hladký“ Hondl

Hondl se narodil 21. února 1926 v Dolním Němčí do rodiny domkaře. V jeho jednom roce se přestěhoval do Uherského Brodu, kde navštěvoval měšťanskou školu a později vyučil strojním zámečníkem. Během okupace pracoval v továrně. Zde se také vytvořila skupina, která vedla tajný odboj proti okupantům během roku 1941. Nejprve ukrýval některé členy před zatčením a když se situace v roce 1944 změnila, zapojil se aktivně do boje.¹⁷² Působil jako spojka mezi odborářskými skupinami ve Slavkově pod Javořinou. a zároveň podával informace o dění na důležitých hospodářských centrech. Po osvobození v roce 1945 vstoupil do KSČ, což mu výrazně pomohlo při přijímání do služby MV. Nástup se konal 1. října 1950 a oficiální přísaha byla pronesena 23. listopadu 1951.

Na londýnské rezidentuře pracoval od 10. prosince 1957. Díky tomu, že uměl velmi dobře pracovat s automobily, jeho oficiální úkol byl řidič automobilu. Tato práce často zahrnovala i sledování osob zájmu. Jeho hlavním úkolem bylo dovážet osoby na určená místa, zajišťovat schůzky a kontakty, prověřování adres a sledování objektů. Za jeho působení „získal řadu cenných poznatků při rozpracování objektů nepřátelské sledovačky a rozvědky.“¹⁷³ Zároveň byl v hodnoceních vyzdvihován za jeho úspěšné „vychovávání“ svých podřízených. Díky své snaze mu byla udělena medaile „Za zásluhy o obranu vlasti“. Zpět do Československa se vrátil 17. srpna

¹⁷¹ABS, f. PS sign. 2719/32 Václav Červený s. 121

¹⁷²ABS, f. PS sign. 4903/26 Josef Hondl s.12

¹⁷³ABS, f. PS sign. 4903/26 Josef Hondl s. 65

1962.

4.2.5.3 Bohumil „Krupský“ Karkán

Karkán se narodil 27. srpna 1933 v Michli. Pocházel ze skromné rodiny. Jeho matka se při jeho narození živila jako servírka a jeho otec byl nezaměstnaný. Později se přestěhovali do Prahy 13, kde také navštěvoval školu. V roce 1949 došlo k rodinné krizi a Karkán byl poslán do výchovného ústavu v Kroměříži, kde strávil zhruba jeden rok. V roce 1952 dodělal gymnasium a o rok později se přihlásil na vysokou školu ekonomickou v Praze. Protože rodiče nebyli nakloněni myšlence dalšího studia, musel si Karkán přivydělávat nejrůznějšími brigádami. K úplnému dokončení školy mu chybělo vykonat jednu závěrečnou státní zkoušku. Jak sám tvrdí jeho zájem o práci v aparátu státní bezpečnosti pramenil z jeho zapojení jako člen pomocné stráže veřejné bezpečnosti v Praze XV. Služební přísahu vykonal 2. ledna 1961.

Od roku 1965 pracoval na úseku Velké Británie. Dle hodnocení přišel bez jakýkoliv zkušeností a ze začátku patřil spíše mezi pomalejší osoby. V roce 1968 se zapsal do rozvědné školy, díky které získal potřebné zkušenosti a začal pracovat efektivněji. Za svého působení na úseku Velké Británie vyslal dva agenty. Dále v hodnocení ze dne 18. září 1970 je popsán jako vzdělaný, inteligentní s širokými všeobecnými znalostmi. Přes drobné nedostatky byl celkově hodnocen kladně.¹⁷⁴ Do Londýna byl vyslán 14. března 1971, kde nastoupil do legalizační funkce atašé. Jeho pole působnosti bylo školství a rozvědná funkce starší referent rezidentury. Mezi patřilo monitorování československých lidí, kteří se nějak angažovali do vzdělání.¹⁷⁵ To obsahovalo monitoring výměnných studentů, lektorů a sledování výuky českého jazyka na britských školách. Dále se měl soustředit na problematiku antikomunismu ve Velké Británii.

V roce 1971 bylo jeho hlavní starostí vypracování zprávy o hlavních institucích ve Velké Británii, „organizujících ideologickou diverzi“ proti SSSR a Československu. Další úkoly byly získat informace a proniknout do university v Glasgow, sledovat vývoj antikomunismu ve Velké Británii, sledovat antikomunistickou ediční činnost a následně vypracovat zprávu o této činnosti a sledovat plnění kulturních, školských a vědeckých styků mezi Československem a Velkou Británií během let 1972–1973. V neposlední řadě měl monitorovat výuku českého a slovenského jazyka na britských

¹⁷⁴ABS, f. PS sign. 598/33 Bohumil Karkán s. 36

¹⁷⁵AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart. 126 s. 155-158

vysokých školách, aktivitu studentů¹⁷⁶ a sledovat činnost nepřátelské emigrace a informovat o jejích závažných akcích.¹⁷⁷

Karkán se v roce 1972 soustředil na navázání styku se střediskem v Glasgow, BBC a aktivitě proti Československu, využívání čs. emigrace pro cíle ve Velké Británii a sledovat publikační činnost.¹⁷⁸

Z hodnocení v roce v roce 1974, kdy se navrátil zpět do Československa, se můžeme dozvědět, že se dopouštěl značných chyb. Tyto chyby odmítal a opakoval je. Vedl jednoho agenta a při jeho řízení se dopouštěl chyb, které mohly ohrozit jak jeho tak i agenta. Díky těmto chybám musela být přerušena komunikace s agentem. Dále nedodržoval všechny zásady špionáže – špatná kontrola místa schůzky, neopatrnost při předávání informací apod. Další chybou bylo, že se snažil odhalit zakonspirované pracovníky rezidentury. Informace o nich předával spřáteleným zemím. Kladně byla hodnocena schopnost proniknout prakticky do všech vrstev britské společnosti. Z hodnocení můžeme také dozvědět, že se stal cílem zájmu britských specialistů.¹⁷⁹ Díky spolupracovníkovi *Jasmínovi*, který byl nasazen do britských speciálních služeb, se britská služba dozvěděla jaký je hlavní úkol Karkána. Britská kontrarozvědka poté s největší pravděpodobností připravila schůzku s Karkánem. Z tohoto důvodu a ještě z důvodu, že ho kontaktoval August, který zradil,¹⁸⁰ se rozhodla I. správa VB stáhnout Karkána z Londýna a ponechala ho v legalizaci na FMZV. Díky všem těmto nedostatkům, které převyšovaly klady byl vyhodnocen jako nevyhovující.

4.2.5.4 Stanislav „Čelanský“ Melichar

Melichar se narodil 22. dubna 1926 do zednické rodiny. Vystudoval měšťanskou školu a poté se stal strojním zámečnickem. Jeho otec, jakožto zedník, provozoval své řemeslo jen během sezony a během zimy se snažil nalézt práci, kde se dalo. To poznamenalo stav rodiny, protože výdělek nebyl příliš velký. Tento fakt se změnil v roce 1936, kdy byl přijat do práce ve škole v Havlíčkově Brodě. Zde zastával práci školníka.

Melichar po vystudování pracoval ve Zbrojovce Janáček, kde skončil 5. června 1945. Podal přihlášku k Pohotovostnímu pluku 1. veřejné bezpečnosti. Později podal

¹⁷⁶AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart. 126 s. 155-157

¹⁷⁷AMZV, f. TO 1970-1974 Tajné VB, sign 061/413 kart. 6

¹⁷⁸AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart 132

¹⁷⁹ABS, f. PS sign. 598/33 Bohumil Karkán s. 38

¹⁸⁰ABS, f. I. S-3, reg. č. 39088 Josef Konecký

příhlášku do KSČ. Byl přijat 6. května 1946 v Aši. Dostal se do 4. roty, kde se ovšem moc dlouho nezdržel. Po 14 dnech byl převelen k druhé rotě odkud byl následně poslán do poddůstojnické školy. Po absolvování školy byl odeslán do zpět do Aše, kde se stal velitelem čety. Díky zkouškám, které splnil, byl přemístěn do Karlových Varů na velitelství, kde byl zařazen na velitelství Z. Nakonec skončil v Karlových Varech, kde zastával funkci školního referenta, protože před tím navštěvoval školu pro instruktory. Poté přešel na velitelství roty v Chebu u SNB útvaru. Přísahu do SNB vykonal 1. listopadu 1952.

Do Londýna odjel 16. prosince 1965. Jeho legalizační funkce byla atašé. Do Československa se vrátil po relativně dlouhé době v roce 16. září 1972. Jak sám tvrdí, hned se aktivně po svém příjezdu zapojil do politického života v rámci velvyslanectví.¹⁸¹ Stal se zástupcem skupináře na politickém oddělení a po odjezdu skupináře v roce 1967 zaujal jeho místo. Hlavní rozvědčné úkoly byly rozvinou stykovou činností, vyhledat potencionální lidi k zverbování, ustanovit a rozpracovat další zaměstnance rozvědného objektu SKLENÍK II, podílet se celkově na provádění operativních úkonů. Dle pracovních výsledků byl úspěšný. Povedlo se mu například rozpracovat *Athose* a povedlo se mu rozšířit informační síť. Mezi jeho další úkoly bylo sledovat vývoj v britském odborovém hnutí a sledovat činnosti bývalých prominentních osob československé emigrace.¹⁸² Celkově byl hodnocen a shledán jako velmi samostatný co se týče práce. Údajně se jednalo se o velmi pracovitého snaživého a solidního příslušníka rezidentury. Jeho činnost byla převážně hodnocena známkou 2.¹⁸³ Za jeho výsledky mu bylo roku 1970 udělen čestný znak příslušníka SNB. V roce 1971 se hlavně zabýval administrací, což se skládalo z řízení činnosti konzulárního a vízového oddělení, vyřizování krajauské agendy a sledování činnosti čs. emigrace.¹⁸⁴ V téže roce byla proti *Čelanskému* provedena akce ze strany britské služby v podobě telefonátu z Československa, kde byl označen jako nespolehlivý pro současný režim.¹⁸⁵ V hodnocení z roku 1973 se píše, že v letech 1971–72 projevoval v některých úkolech nedostatky. Hájl se tím, že úkolů bylo hodně a nedaly se stíhat ani fyzicky ani časově.

Jak sám přiznává byl velmi překvapen vstupem vojsk Varšavské smlouvy na území Československa, i když mu tento akt nevalil. V roce 1970 mu po pohovo-

¹⁸¹ABS, f. PS sign. 514226 Stanislav Melichar s. 17

¹⁸²AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1972, kart. 132

¹⁸³V posudcích se známkovala aktivita, která se dělila do několika okruhů. Škála se různila. Nejčastěji byla škála mezi 1–4, ale také se objevovala od 1–3 nebo od 1–5.

¹⁸⁴AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart. 126 s. 160

¹⁸⁵ABS, f. I. S-3, reg. č. 39088 Josef Konecký

rech byla vydána stranická legitimace, avšak nebyl zvolen do stranických orgánů. Zůstal ve funkci místopředsedy až do jeho odvolání, které nebylo vynucené, ale šlo o normální střídání ve funkci. Toto se píše v doplňku k životopisu ze dne 5. ledna 1972. Jedním z jeho úkolů bylo v roce 1971, společně s Laškou a Karkánem, sledovat publikační činnost československé emigrace, hodnotit ji a podávat návrhy na opatření tam, kde to bylo účelné.¹⁸⁶

V roce 1972 bylo jeho hlavní náplní využívání styků se stážisty, postragduálními studenty a stipendisty k získávání informací a dokumentace o působnosti některých teoretických pracovišť na britských univerzitách.¹⁸⁷ Úkol, který měl společný s Laškou a Karkánem, bylo sledování činnosti nepřátelské emigrace.¹⁸⁸

4.2.5.5 Stanislav Rychlík

Rychlík se narodil 18. listopadu 1929 v Mělníku. Školu navštěvoval od roku 1935 v Kostelci nad Černými Lesy. V téže roce se nastěhovali do Ondřejova, kde jeho otec, jakožto vyučený pekař, našel práci v pekárně a dodatečně nalézal drobná vedlejší zaměstnání. Po nějaké době se přestěhovali do Kostelce nad Černými Lesy odtud byli posléze z donucení přestěhováni do Prahy. Ze začátku se jim v Praze moc dobře nevedlo až po pár letech se karta obrátila. Rychlík ukončil v roce 1943 měšťanskou školu a vstoupil do učení jako elektrotechnik, kde po vyučení našel i práci. Od roku 1946 byl členem KSČ a jak tvrdí, do strany vstoupil z vlastního přesvědčení.¹⁸⁹

Do Londýna byl vyslán i s manželkou 18. září 1968 s legalizační funkcí technik. Po příjezdu pracoval ve funkci nočního hlídače na stavbě nového ZÚ. Jak se píše ve služebním posudku, „tuto funkci vykonával svědomitě“¹⁹⁰ Po dokončení stavby se střídal s technikem Janderou během víkendů a dní volna v ostraze objektu. Později byl připojen do skupiny, která se starala o instalaci zabezpečovací techniky a montáž poradních místností. To se ovšem nikdy neuskutečnilo. Stavba nebyla dokončena a stále zde pracovali britští dělníci. Z tohoto důvodu musel Rychlík hlídat objekt střídavě ve dne a v noci. Nakonec skončil ve skupině údržbářů ZÚ a zastupoval tamějšího technika v době jeho nepřítomnosti. Jakožto údržbář jeho hlavní náplní práce byla údržba elektrotechniky, opravy telefonního spojení a zařízení a jiné úkoly spojené s údržbou nového ZÚ. Byl shledán jako samostatný a schopný. Dokonce se

¹⁸⁶AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1971, kart 126 s. 160

¹⁸⁷AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1972, kart 132

¹⁸⁸AMZV, f. DTO 1945-1989 Tajné VB, Řízení ZÚ Londýn 1972, kart 132

¹⁸⁹ABS, f. PS sign. 3863/29 Stanislav Rychlik s. 13

¹⁹⁰ABS, f. PS sign. 3863/29 Stanislav Rychlik s. 72

mu podařilo chytit zloděje, který kradl na ZÚ, M. Čillagiho. Z posudku z 19. března 1970 se můžeme dozvědět, že i když byl Rychlík velmi schopný, dopouštěl se chyb. Podceňoval svůj hlavní úkol jakožto obranný pracovník. Toto bylo způsobeno stykem s Jirouškem, který byl jeho oficiální představený. Nejzávažnějším problémem byl styk s anglickým hlídačem a anglickým občanem, s kterým měl jet do Československé republiky za svou snoubenkou což se ovšem nestalo. Z ciziny se navrátil 30. ledna 1970, kvůli tomu, že byl odvolán. Odvolán byl za prohřešky nehlášení se včas a zatajení časnějšího odjezdu než měl původně v plánu. V závěru hodnocení je napsáno že „*motivы s. Rychlíka nebyly záměrné. Jde o zásadní podcenění a neodpovědné porušení bezpečnostních zásad.*“¹⁹¹

4.2.5.6 Eva „Svobodová“ Sofronová

Sofronová se narodila 29. srpna 1948 v Praze. Svě mládí strávila v Újezdu nad Lesy. V roce 1960 se přestěhovali do Prahy, kde také ukončila povinnou školní docházku. Poté nastoupila do učení do odborného učiliště Tesla-Hloubětín, odkud vyšla v roce 1966 a zároveň zde zůstala a pracovala. Dále studovala během práce, ale jak sama říká, bylo to velmi náročné, proto prospívala jen průměrně. Do KSČ se přihlásila v roce 1971.

Do Londýna odjela roku 18. října 1982 za svým manželem.¹⁹² V rámci ZO KSČ zastávala různé funkce až po člena výboru 30. ZO KSČ.¹⁹³ Mezi lety 1983–1985 zastávala funkci v revizní komisi ZÚ Londýn. Dle hodnocení své funkce vykonávala iniciativně a zodpovědně. Toto se projevilo jak ve vedení skupiny tak ve vedení stranické evidence, kterou měla na starosti.

4.2.5.7 Josef „Jančík“ Vacek

Vacek se narodil 5. dubna 1930 v Kopidlně. Jeho otec pracoval za okupace jako železničář a matka byla domácnosti. Matka umřela v roce 1947. Toto znamenalo rodinu ještě více, protože jakožto železničář neměl otec moc velký plat. V roce 1945 začal Vacek chodit na střední školu v Jičíně, kterou ukončil v roce 1949 v Gottwaldově. Do KSČ vstoupil v roce 1946, ještě během studia na střední škole. Poté šel pracovat do PZO Centrotex v Náchodě. Odtud nastoupil na vojenskou službu, kde byl dva roky a získal hodnost poručík v záloze. Po ukončení nastoupil do funkce lek-

¹⁹¹ABS, f. PS sign. 3863/29 Stanislav Rychlík s. 75

¹⁹²Stanislav Sofron krycím jménem *Tomáš* se narodil 7. 4. 1947

¹⁹³ABS, f. PS sign. 2416/48 Eva Sofronová s. 43

tora muzea V. I. Lenina. Po dvou letech šel na ministerstvo chemického průmyslu, kde prováděl inspekce. Služební přísahu vykonal 1. července 1963.

Do Londýna odjel 2. prosince 1966 s legalizační funkcí odborného úředníka. Jeho hlavními úkoly byla vyhledávací činnost o bázích obchodních seminářů, průzkumných firem, ekonomických objektů a styků s nimi, řízení agentury a ide-oagentury a zvládnutí legalizačních úkolů v období pobytu. V Londýně nebyl příliš úspěšný. Například ve stykové činnosti byl ohodnocen 4, což je nejnižší číslo v této kategorii. Na druhou stranu byl velmi pilný co se týkalo osobního růstu¹⁹⁴ a „*odváděl práci k plné spokojenosti tituláře i legalizačního úřadu.*“¹⁹⁵ Dále byl vyhodnocen jako iniciativní člověk, který se snaží využít pracovní dobu efektivně. Dle hodnocení dokázal po půl roce zvládat velmi dobře oficiální úkoly a projevil i iniciativu a zároveň si vytvořil základní předpoklady pro stykovou činnost.

---

¹⁹⁴Samostudium jazyků

¹⁹⁵ABS, f. PS sign. 4066/30 Vacek Josef s. 99

Závěr

V této práci jsem se pokusil o nastínění situace, která byla na londýnské rezidentuře během tzv. studené války. Během bádání se objevilo pár problémů, které ztížily bádání. První z nich bylo nedohledání některých archiválií. Z tohoto důvodu nemůžeme kompletně zmapovat celé období, se kterým se tato práce zabývá. Díky nedohledaným informacím jsme mohli přijít o užitečné a zajímavé informace co se rozvědné aktivity týče. Další důvod byl ten, že některé předložené archiválie nebyly úplné. Některé stránky byly účelně vyjmuty a jiné byly nečitelné z důvodu Použitého psacího materiálu.

Během celého období procházela nejen rozvědka, ale i vztahy mezi Západním a Východním blokem velkými změnami a tyto změny razantně ovlivňovaly život na rezidentuře. Objevila se jak klidnější období, která byla vlídnější pro rozvědné účely, tak i bouřlivější, kdy rozvědná činnost značně zaostávala. Bouřlivější období se objevovala hlavně v dobách velkých politických změn v Československu.

Rozvědka sama o sobě podstupovala velké změny jak ve struktuře, tak i ve vedení. Tyto změny zapříčinily velké zmatky, a také několik incidentů, které dále ovlivnily chod rozvědky. Z počátku se snažila o obnovení agenturních sítí na území poražených států. Postupně se rozrostla i mimo poražené státy, i přestože prošla velkým množstvím reorganizací.

Statistické vyhodnocení personálního obsazení rezidentury Londýn ukázalo, že v Londýně operovalo 113 osob, z nichž bylo 5 žen. Předpokládané číslo je s největší pravděpodobností vyšší, protože se nepodařilo dohledat všechny jednotlivce. Byly zde zastoupené skoro všechny věkové skupiny. Skupina mezi 30-40 roky byla nejpočetnější.

Rezidentura, stejně jako rozvědka, procházela během let vývojem, který byl ovlivněn politickou situací jak v Československu, tak ve Velké Británii. Prvotní aktivita nedosahovala dobrých výsledků z důvodu nedostatečné přípravy a nevzdělanosti pracovníků rozvědky. Díky tomu měla rezidentura velmi pomalý rozjezd. Obrat

a profesionalizace v přípravě nastal až v 60. letech, kdy byl také zaznamenán největší rozkvět, co se do počtu aktivních zaměstnanců týče. Rapidní úbytek pracovníků můžeme zaznamenat v roce 1968 z důvodu události pražského jara. Stabilnější počet zaměstnanců rezidentury můžeme sledovat až po roce 1975.

První identifikovaný rezident působil v Londýně od roku 1952. Co se týče všech rezidentů a zástupců, tak zde byly spojující, ale také odlišující faktory. Mezi atributy, kterými se odlišovaly, byly osobnostní rysy jako například ochota pomoci, společenskost, nebo aspirace. Rezidentu museli vydržet velké pracovní nasazení a s tím spojený stres. Na prvním místě řídili rezidenturu. Další úkoly, které plnili, se týkaly jejich rozvědné funkce. Rozvědné úkoly pokrývaly široké spektrum. Objevovaly se snahy o infiltraci britských institucí, ale také o proniknutí mezi československou emigraci. Další úkoly by se daly nazvat rozšiřování řad za pomocí agentů, což byl jeden z hlavních zdrojů informací. Vedle své rozvědné funkce také plnili i svou legalizační práci, která byla neméně důležitá.

Nemůžeme opomenout i „řadové“ rozvědčíky, kteří také přidali svůj podíl k výzvědné činnosti. I tito „nedůležití“ lidé museli podstupovat velká rizika a výcvik stejně jako rezidenti. Bez těchto lidí by rezidentura nemohla existovat.

Důvod a smysl pro tuto práci vidím v tom, aby se jinak neznámí lidé pro historii aspoň trochu zviditelnili, a také, aby se objasnily otázky, které vznikají ohledně StB a její působnosti v cizině. V této problematice se lze pokračovat, protože v archívech je uloženo velké množství nevyužitých archiválií o lidech, o kterých se zde nepsalo. Zároveň zde nebyla použita operativní korespondence, což jsou zprávy mezi centrálou a rozvědčíky.

Na úplný závěr bych chtěl zmínit, že lidé, kteří se pohybovali v Londýně, museli zajisté prokázat velkou statečnost. Musíme si ovšem uvědomit, že byli „pouhými pěšáky“, kteří pracovali pro nedemokratický totalitní režim. Z tohoto důvodu je jejich pohled na západní země ovlivněn kvůli velké indoktrinaci, kterou podstupovali. Z počátku 50. let jezdili na rezidentury z ideologických pohnutek, což se v 70. letech změnilo. V 70. letech často jezdili do ciziny za vidinou finanční odměny, která byla bezesporu svázaná s rozvědnou činností.

Prameny a literatura

Archiv bezpečnostních složek:

- ABS, f. personální spisy
- ABS, f. I. správa SNB, Osobní svazky kádrových příslušníků

Archiv ministerstva zahraničních věcí:

- AMZV, f. TO Tajné Velká Británie 1955–1959
- AMZV, f. TO Tajné Velká Británie 1965–1969
- AMZV, f. TO Tajné Velká Británie 1970–1974
- AMZV, f. DTO 1945–1989 Tajné Velká Británie

Tištěné prameny:

- BITTMAN, Ladislav: *Špionážní oprátky*, Praha 1992
- VACHALOVSKÝ, Přemysl a John BOK: *Špion vypovídá 2: jasná zpráva o konci jednoho světa : [výpověď Josefa Frolíka před Senátem Spojených států]*. Olomouc: J.W. Hill, 2000. 80-86427-02-1

Rukopisy:

- HUBERT, Ondra: *Činnost vídeňské rezidentury československé rozvědky do roku 1955 – sonda do vývoje čsl. rozvědky v letech 1945–1955*. Brno 2014 diplomová práce

- TĚTHALOVÁ, Markéta. *Československé tajné služby působící ve Vídni a v Berlíně v letech 1945–1989*

On-line odkazy:

- ABS archiv bezpečnostních složek [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z <http://www.abscr.cz/data/pdf/pomucky/slovník1s.pdf>
- Amnesty international [online] [vid. 16. 12. 2016] Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/who-we-are/>

Literatura:

- ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Oči a uši strany: sedm pohledů do života StB*. Vyd. 1. Šenov u Ostravy: Tilia, 2005. ISBN 80-86904-02-4
- DEJMEK, Jindřich. *Diplomacie Československa*. 1. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2210-3
- DVOŘÁKOVÁ, Jiřina. *Státní bezpečnost v letech 1945–1953: (organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek)*. Vyd. 1. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2007. Sešity (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu PČR). ISBN 978-80-86621-30-2.
- FAJMON, Hynek. *Margaret Thatcherová a její politika*. Brno: Barrister & Principal, 1999. ISBN 80-85947-44-7 FIDLER, Jiří. *Generálové legionáři*. Brno: Books, 1999. Jota - Military. ISBN 80-7242-043-7
- HANZLÍK, František. *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945–1950*. Praha: Themis, 2003. Svědectví (Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu). ISBN 80-7312-028-3
- HANZLÍK, František, Karel, KONEČNÝ, Ivana, POLLEY. *Czechoslovak Association of Legionnaires in exile 1949–1989*. Prague: Ministry of Defence of the Czech Republic, 2013
- JUDT, Tony. *Poválečná Evropa: historie po roce 1945*. Praha Sloart, 2008. ISBN 978-80-7391-025-9.
- KALOUS, Jan. Štěpán Plaček: *Život zpravodajského fanatika ve službách KSČ*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2010. ISBN 978-80-87211-39-7

- KAŇÁK, Petr, Jiřina, DVOŘÁKOVÁ, Zdeňka, JUROVÁ. *Československá rozvědka a pražské jaro*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2016. ISBN 978-80-87912-46-1
- KAPLAN, Karel. *Nebezpečná bezpečnost: státní bezpečnost 1948–1956*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1999. Knihy dokumenty. ISBN 80-7239-024-4.
- KAPLAN, Karel. *Pouťorový exil 1948–49*. Liberec: Dialog, 2007. ISBN 978-80-86761-69-5.
- KAPLAN, Karel. *Sovětské poradci v Československu 1949–1956*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, 1993. ISBN 80-85270-26-9
- KAPLAN, Karel a Pavel PALEČEK. *Komunistický režim a politické procesy v Československu*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001. Poznávání komunistické minulosti. ISBN 80-85947-75-7
- PACNER, Karel. *Československo ve zvláštních službách: pohledy do historie československých výzvědných služeb 1914–1989*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2002. ISBN 80-7312-012-7
- PEJČOCH, Ivo. *Přechody přes železnou oponu: příběhy odvážlivců, kteří se rozhodli riskovat a odejít přes důkladně zabezpečené a střežené hraniční pásmo*. Cheb: Svět křídel, 2011. ISBN 978-80-86808-94-9
- PERNES, Jiří. *Takoví nám vládli: komunističtí prezidenti Československa a doba, v níž žili*. Praha: Brána, 2003. ISBN 80-7243-162-5
- RAŠKA, Francis D. *Opuštění bojovníci: historie Rady svobodného Československa : 1949–1961*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1798-7.
- SUNZI. *Umění války: The art of war*. 2. vyd. Překlad Radim Pekárek. Brno: B4U, 2014
- TOMEK, Prokop. *Život a doba ministra Rudolfa Baráka*. Praha: Vyšehrad, 2009. ISBN 978-80-7021-982-9
- TOMEK, Prokop. *Československá redakce Radio Free Europe: historie a vliv na československé dějiny*. Vydání první. Praha: Academia, 2015. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-2490-9

A Obsah přiloženého CD

Přiložené CD obsauje bakalářskou práci a oskenované zadání bakalářské práce.